

Jaarverslag 2013

Stichting Sportfondsen
Pensioenfonds

Inhoudsopgave

Jaarverslag	5
1. Profiel	7
2. Kerncijfers	11
3. Verslag van het verantwoordingsorgaan	13
4. Verslag van het intern toezicht	15
5. Verslag van het bestuur	17
Jaarrekening	37
6. Balans per 31 december 2013	38
7. Staat van baten en lasten over 2013	41
8. Kasstroomoverzicht over 2013	43
9. Toelichtingen	45
10. Toelichting grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	47
11. Risicobeheer en derivaten	51
12. Toelichting op de balans	55
13. Toelichting op de staat van baten en lasten	65
Overige gegevens	73
14. Bestemming saldo van baten en lasten	75
15. Actuariële verklaring	77
16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	79

Jaarverslag

1. Profiel

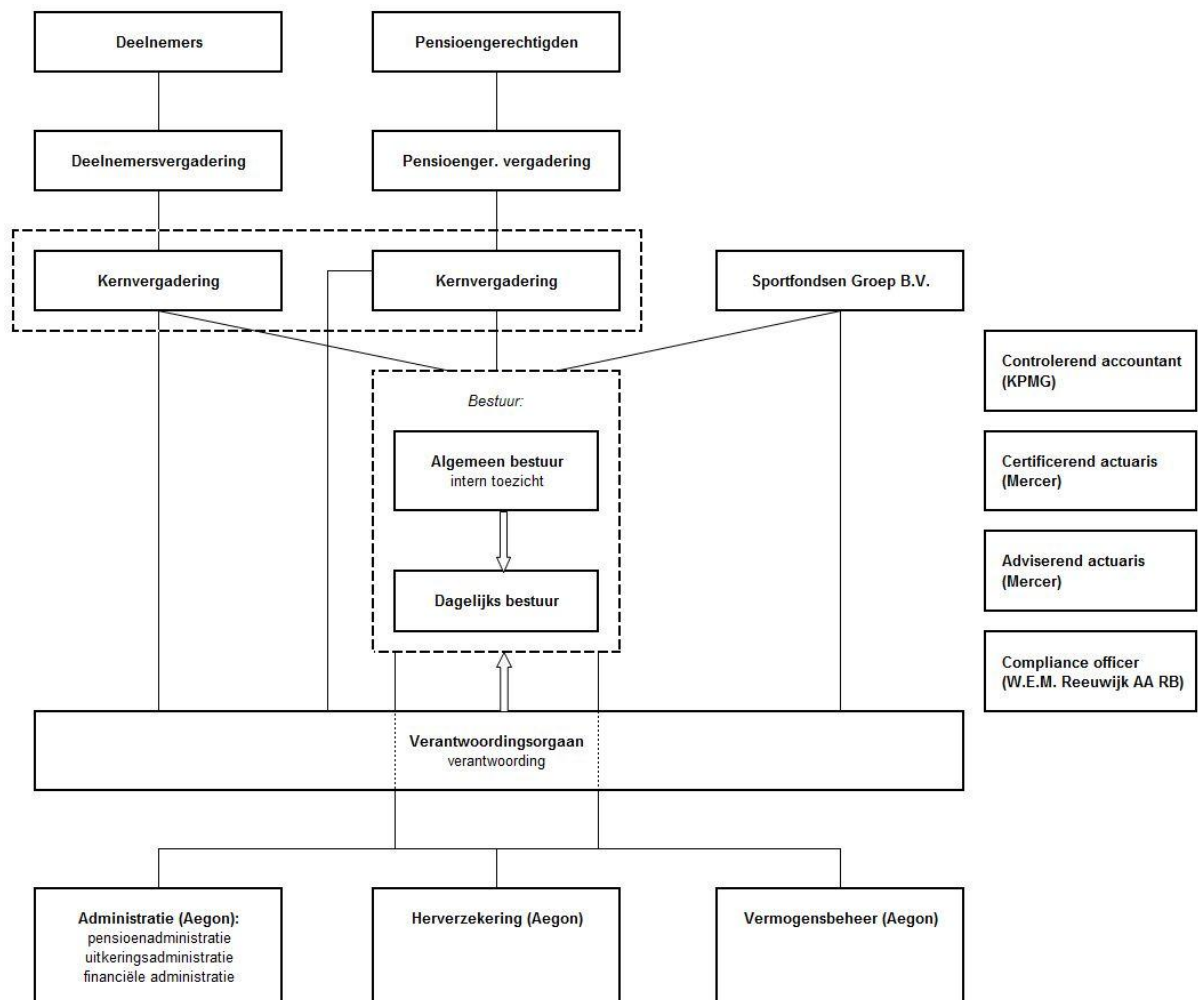
1.1. Doelstelling

De Stichting Sportfondsen Pensioenfonds heeft ten doel, overeenkomstig de bepalingen van de statuten en de op grond daarvan van kracht zijnde pensioenreglementen, de deelnemers en gewezen deelnemers, alsmede hun nagelaten betrekkingen of partner, te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden.

Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Amsterdam.

1.2. Organisatie

1.2.1. Organogram

1.2.2. Organen

De samenstelling van de belangrijkste organen binnen het pensioenfonds is als volgt:

	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Eind duur
Algemeen bestuur				
Drs. R.P. van Leeuwen ¹	Voorzitter	Werkgevers	2003	2015
A.J. Witvoet ^{1,2}	Secretaris	Werkgevers	2008	2014
Ing. M.J. Bijl	Plv secretaris	Pensioengerechtigden	2010	2015
S. Bruinings ³	Plv voorzitter	Werknemers	2007	2016
E.H. Hoegen	Bestuurslid	Werknemers	2011	2014
Dagelijks bestuur				
E.J. Tromp	Voorzitter		2008	-
Drs. A.J. Voskamp ⁴	Secretaris		2011	2013
J.P. van Til ⁵	Secretaris		2013	-
S.J. Boer MBA ⁶	Lid		2012	-

Ad ¹ Als het aantal bestuursleden van werkgeverszijde ongelijk is aan het aantal bestuursleden van werknemerszijde, wegen de stemmen van de oververtegenwoordigde bestuursleden zoveel minder als nodig om een gelijk stemgewicht van beide geledingen te bereiken. Het dagelijks bestuur is niet stemgerechtigd.

Ad ² De heer Witvoet is door Sportfondsen Groep B.V. herbenoemd en zal per 1 juli 2014 aftreden.

Ad ³ De heer Bruinings is door de actieve deelnemers herbenoemd.

Ad ⁴ De heer Voskamp is per 20 maart 2013 afgetreden.

Ad ⁵ De heer van Til is per 10 september 2013 benoemd tot secretaris van het dagelijks bestuur.

Ad ⁶ De heer Boer is per 10 september 2013 benoemd tot lid van het dagelijks bestuur.

	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Eind duur
Verantwoordingsorgaan				
Mr. A.W.A. Joosen	Voorzitter	Werkgevers	2008	2014
R.J. Stoop AA	Secretaris	Werknemers	2008	2014
L. van Diggelen RA	Lid	Pensioengerechtigden	2010	2014
Compliance officer				
W.E.M. Reeuwijk AA RB			2001	-

Bestuur

Het bestuur voert het beheer van het pensioenfonds en voert de in het reglement vastgelegde pensioenregeling uit. Tevens heeft het bestuur de verantwoordelijkheid tot het doen van pensioenuitkeringen aan de gepensioneerde deelnemers en nabestaanden van (gewezen) deelnemers en voor het voeren van de deelnemersadministratie. Het bestuur heeft deze taken - onder behoud van zijn verantwoordelijkheid - gedelegeerd aan de verzekeraar.

Het algemeen bestuur is belast met het bepalen van het strategische kader van het fonds. Het strategische kader omvat het beleid inzake de omgang met lange termijn risico's, premie, toeslagen, beleggingen, dekkingsgraad en uitbesteding. Daarnaast houdt het algemeen bestuur toezicht op het dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur is belast met het bepalen van het beleid van het fonds binnen het door het algemeen bestuur vastgestelde strategische kader. Daartoe behoren onder meer de volgende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden:

- het besturen van het fonds en het vormgeven van het dagelijks beleid;
- het opstellen van beleids- en bestuursprocedures;
- het voorbereiden van besluiten van het algemeen bestuur;
- het uitvoeren van besluiten van het algemeen bestuur;
- het afhandelen van de activiteiten van het fonds en het uitvoering geven aan het uitbestedingsbeleid dat door het algemeen bestuur is vastgesteld voor zover dit is toegestaan op grond van wet- en regelgeving;
- uitvoering van de risicobeheersing op de langere termijn, en beleid op het gebied van premie, toeslagen, beleggingen, dekkingsgraad en uitbesteding;
- monitoren of de pensioenreglementen, de statuten en de overige juridische stukken van het fonds voldoen aan de geldende wet- en regelgeving binnen de door de wet- en regelgeving gestelde termijn en het ondernemen van passende acties en maatregelen;
- het adviseren van het algemeen bestuur;
- het vertegenwoordigen van het fonds conform het bepaalde in de statuten.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over:

- het handelen van het dagelijks bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder de bevindingen van het algemeen bestuur;
- het door het dagelijks bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar en het naleven van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur;
- beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben.

Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag opgenomen.

Intern toezicht

Ten aanzien van het intern toezicht geldt dat het bestuur heeft gekozen voor het intern toezicht model 'One Tier Board'. Het algemeen bestuur houdt toezicht op het dagelijks bestuur.

Het intern toezicht vindt plaats doordat het algemeen bestuur het functioneren van het dagelijks bestuur kritisch beziet. Het algemeen bestuur in de rol van intern toezichthouder heeft in ieder geval de volgende taken:

- het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures en -processen en de checks en balances binnen het fonds;
- het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- het beoordelen van de wijze waarop het dagelijks bestuur functioneert en uitvoering geeft aan de aan haar toegekende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden;
- het beoordelen van de wijze waarop het dagelijkse bestuur invulling geeft aan de strategische kaders en de uitvoering ervan;
- zich uit te spreken voorafgaand aan de indiening van een verzoek betreffende het disfunctioneren van het bestuur door het verantwoordingsorgaan bij de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam in het kader van het recht van enquête.

Uitbesteding

Het bestuur heeft de pensioenadministratie, de beleggingsadministratie en de belegging van het vermogen van het pensioenfonds uitbesteed aan Aegon Levensverzekering N.V. die tevens als verzekeraar optreedt. De condities van de uitbesteding zijn vastgelegd in de met de verzekeraar gesloten verzekeringsovereenkomst met inbegrip van de bijbehorende Service Level Agreement.

Het dagelijks bestuur houdt nauwgezet toezicht op de uitbestede werkzaamheden. In het verlengde hiervan is het bestuur verantwoordelijk voor het uitvoeren van controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds. De betreffende controlemaatregelen zijn gericht op de volgende controlegebieden:

- integriteit en deskundigheid van het dagelijks en het algemeen bestuur;
- administratie;

- juistheid van de door de werkgevers aangeleverde gegevens;
- vermogensbeheer.

Interne beheersingsorganisatie

Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van controlemaatregelen gericht op het adequaat beheersen van alle voorkomende bedrijfsprocessen, met inbegrip van een juiste en volledige registratie en verslaglegging van de gegevens van het pensioenfonds. Als uitvloeisel van die verantwoordelijkheid wordt gestuurd op het zoveel mogelijk beperken van risico's die samenhangen met uitbestede processen.

Het algemeen en het dagelijks bestuur vergadert in beginsel ten minste vier keer per jaar om alle voorkomende aangelegenheden te bespreken en om te bezien of de voortgang van de processen naar behoren verloopt. Daarnaast vergadert het dagelijks bestuur zoveel als dat noodzakelijk wordt geacht.

Voor wat betreft de controle op integriteit heeft het pensioenfonds een gedragscode opgesteld. Aangaande de toetsing op de in het bestuur aanwezige deskundigheid, hanteert het bestuur een deskundigheidsplan. De gedragscode en het deskundigheidsplan worden ten minste één maal per jaar aan de orde gesteld bij een bestuursvergadering.

De pensioenadministratie, de beleggingsadministratie en het vermogensbeheer zijn volledig uitbesteed aan de verzekeraar. Het secretariaat wordt gevoerd door het dagelijks bestuur. Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst, maar maakt voor wat betreft de te verrichten werkzaamheden gebruik van ingeleende krachten van Sportfondsen Nederland.

1.3. Betrokken externe partijen

Administrateur

Aegon Levensverzekering N.V., te Den Haag.

Vermogensbeheerder

Aegon Investment Management B.V., te Den Haag.

Accountant

De accountant van het fonds is KPMG Accountants N.V. te Amstelveen.

Certificerend Actuaris

De certificerend actuaris van het fonds is de heer drs. E.J.H.B. Koenders AAG van Mercer (Nederland) B.V. te Amstelveen.

Adviserend Actuaris

De adviserend actuaris van het fonds was tot ultimo 2013 mevrouw A.M.J.H. van der Heijden AAG van Mercer (Nederland) B.V. te 's-Hertogenbosch. Met ingang van 2014 is zij vervangen door mevrouw drs. C.B. Bos AAG van Mercer (Nederland) B.V. te Amstelveen.

2. Kerncijfers

	2013	2012	2011	2010	2009
<i>Deelnemers (aantallen)</i>					
Actieven #	1.829	1.898	1.853	2.212	2.284
Arbeidsongeschikten	58	58	67	74	70
Gewezen deelnemers #	3.108	2.912	3.633	3.088	2.792
Gepensioneerden	886	819	779	701	601
	<u>5.881</u>	<u>5.687</u>	<u>6.332</u>	<u>6.075</u>	<u>5.747</u>
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Pensioenverplichtingen (o.b.v. 4%)	133.233	129.931	127.225	123.329	121.090
Pensioenverplichtingen (o.b.v. FTK)	174.885	181.858	166.758	143.495	127.355
Vermogen *^	43.223	30.135	26.813	26.356	23.561
Dekkingsgraad (%)	124,7	116,6	116,1	118,4	118,5
Pensioenfonds dekkingsgraad (%) ^^	105,9	98,5	94,8	101,8	n.v.t.
Beleidsdekkingsgraad (%) ^^	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	114,20
Indexatie actieven en wao-ers (%) ***	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Indexatie slapers en trekkers (%) ***	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Indexatie prepensioen (%) ***	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdragen werkgevers en werknemers	4.466	4.404	4.377	4.257	7.330
Pensioenuitkeringen	4.854	5.374	4.118	3.667	3.356
Belegde middelen (o.b.v. MW)	185.245	179.144	158.007	146.018	131.955
Beleggingopbrengsten *:					
- direct	3.529	3.710	3.787	3.801	3.455
- indirect	17.190	11.898	135	3.009	12.204
- beheerkosten	93	79	63	58	63
Totaal	<u>20.812</u>	<u>15.687</u>	<u>3.985</u>	<u>6.868</u>	<u>15.722</u>
Intrestopbrengsten *	288	255	245	284	169
Overrentedeling *	12.411	2.956	77	2.127	2.947
Beleggingsrendement (%) **	11,90	14,06	8,25	10,31	12,16
Saldo staat van baten en lasten	13.088	3.322	456	2.795	5.169

De ontwikkeling van het aantal actieve en gewezen deelnemers wordt vertekend door wijzigingen in de systematiek van aanlevering van de basisgegevens. Het gerapporteerde aantal vanaf 2011 geeft een accuraat beeld. Tot en met 2010 werden dienstverlatingen verwerkt in het daaropvolgende boekjaar. In 2012 zijn 887 kleine pensioenen afgekocht, waardoor het aantal gewezen deelnemers gedaald is. Tevens is een beperkt aantal mutaties nog niet verwerkt.

* De beleggingsopbrengsten zijn vastgesteld conform de waarderingsgrondslagen van het fonds en hebben betrekking op de beleggingsportefeuille welke in het gesepareerd beleggingsdepot wordt aangehouden, alsmede de overige intrestbaten en -lasten. Daarnaast worden de intrestopbrengsten en overrentedeling afzonderlijk gepresenteerd; de intrestopbrengsten hebben enkel betrekking op de 'eigen' intrestbaten en -lasten van het fonds; dit betreft met name intrest op de rekening-courant met de verzekeraar, alsmede met de aangesloten werkgevers (onder de nieuwe RJ610 betreft dit de resultaten welke in het boekjaar aan het fonds dienen te worden toegerekend). De werkelijke beleggingsopbrengsten zijn niet langer separaat zichtbaar in het resultaat, maar worden als 'overrentedeling' verantwoord. Indien sprake is van

geactiveerde negatieve overrente heeft dit bedrag enkel betrekking op het rendement wat toe te wijzen is aan het vrije vermogen; het restant van de overrente (indien positief) wordt aangewend om de geactiveerde negatieve overrente in het depot in te lopen. Op het moment dat de negatieve overrente in het depot volledig is gecompenseerd, zal de volledige overrente tot uitdrukking komen in de jaarcijfers van het fonds.

- ** Dit betreft het rendement dat is behaald op de beleggingen welke in het gesepareerde beleggingsdepot worden aangehouden; een en ander zoals in bovenstaande voetnoot is weergegeven. Als onderdeel van de afgesloten verzekeringsovereenkomst is Aegon juridisch eigenaar van deze beleggingen; het economisch eigendom berust bij het fonds.
- *** Dit betreft indexatie per 1 januari van het betreffende verslagjaar.
- ^ Het 'vrije vermogen' belegd binnen het gesepareerde beleggingsdepot bij de verzekeraar bedraagt € 28.321.097 (2012: € 22.995.858) en is als gevolg van de omzetting naar RJ610 separaat zichtbaar op de balans.
- ^^ De pensioenfonds dekkingsgraad betreft de verhouding tussen het saldo van de belegde middelen ten opzichte van de voorziening pensioenverplichtingen op marktwaarde. Deze dekkingsgraad is vanaf boekjaar 2010 maatstafgevend voor het al dan niet toekennen van toeslagen.
De beleidsdekkingsgraad betreft de verhouding tussen het vrije vermogen zoals wordt aangehouden in het gesepareerde beleggingsdepot ten opzichte van de voorziening pensioenverplichtingen op marktwaarde. Deze dekkingsgraad was tot en met boekjaar 2009 bepalend voor het al dan niet toekennen van toeslagen.

3. Verslag van het verantwoordingsorgaan

3.1. Verslag van het verantwoordingsorgaan

Op 6 juni 2014 heeft het Dagelijks Bestuur en de voorzitter van het Algemeen Bestuur van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds verantwoording afgelegd aan het verantwoordingsorgaan over het in 2013 gevoerde beleid en de resultaten daarvan. In het verantwoordingsorgaan zijn de gepensioneerden, de deelnemers en de werkgever, elk voor één derde vertegenwoordigd.

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur en zijn beleidskeuzes voor de toekomst. Het orgaan neemt in zijn oordeel mee of het bestuur op harmonische wijze met alle belanghebbenden rekening heeft gehouden.

Het verantwoordingsorgaan heeft zijn oordeel gevormd op basis van de volgende documenten:

- het concept Jaarverslag 2013 van 21 mei 2014;
- de Actuariële en bedrijfstechnische nota 2013 van 20 maart 2013;
- het concept Rapport waarmerkend actuaris over het boekjaar 2013 van 19 juni 2014;
- het Depotverslag 2013 met actuariële verklaring van Ernst & Young Actuarissen van 1 april 2014;
- de rapportage van Ernst & Young inzake de ISAE3402 type II over het jaar 2013 d.d. 27 februari 2014;
- het concept accountantsverslag van KPMG ontvangen op 17 juni 2014;
- overige documenten en informatie verstrekt door het bestuur zoals de notulen van de vergaderingen van het Algemeen Bestuur en de Kernvergadering. Het verantwoordingsorgaan wordt door het jaar heen op de hoogte gehouden door middel van de goedgekeurde notulen van vergaderingen.

In de verantwoordingsvergadering zijn vele, voor het pensioenfonds belangrijke onderwerpen aan de orde geweest. In het bijzonder de dekkingsgraad, de kostendekkende premie als aandachtspunt, het communicatiebeleid, de politieke ontwikkelingen, de stand van de pensioenwetgeving, de wijze waarop het bestuur omgaat met het garantiecontract met Aegon waarvan de contractperiode eind 2014 afloopt en de relatie met het bedrijfstakpensioenfonds Stichting Pensioenfonds Recreatie, SPR en de kosten van pensioenbeheer per deelnemer in vergelijking tot die kosten bij andere pensioenfondsen.

In november 2013 heeft het bestuur met het oog op de Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen advies gevraagd aan het verantwoordingsorgaan over de keuze van de bestuursvorm per 1 juli 2014. De voor- en nadelen van de wettelijke bestuursmodellen afwegend, hebben wij een positief advies uitgebracht op de door het bestuur voorgestelde bestuursvorm, te weten het paritair model.

Het verantwoordingsorgaan achtte het op grond van de ter beschikking staande informatie en de nadere toelichting door het bestuur niet nodig gebruik te maken van zijn recht om te overleggen met de actuaris en de compliance officer.

Op basis van de ontvangen jaarrekening en overige documenten, de toelichtingen en informatie die het bestuur tijdens de hiervoor genoemde vergadering heeft gegeven ten aanzien van het gevoerde en voorgenomen beleid en de beantwoording door het bestuur van de vragen die het verantwoordingsorgaan schriftelijk en mondeling heeft gesteld, is het verantwoordingsorgaan van oordeel dat het bestuur in 2013 een evenwichtig beleid heeft gevoerd conform de principes voor goed pensioenfondsbestuur en integere bedrijfsvoering. Het premie- en toeslagbeleid komen overeen met het eerder daarvoor vastgestelde beleid.

Op grond van onze bevindingen geven wij - met waardering voor het werk dat door het bestuur is verricht - bij de jaarrekening over het boekjaar 2013 een positief oordeel over het handelen van het bestuur van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds en zijn beleidskeuzes voor de toekomst.

Amsterdam, 18 juni 2014

A.W.A. Joosen
Voorzitter

R.J. Stoop
Secretaris

3.2. Reactie van het bestuur

Het bestuur heeft kennis genomen van het verslag van het verantwoordingsorgaan en dankt de leden van het orgaan voor bovenstaand positief oordeel.

4. Verslag van het intern toezicht

Aangezien het fonds het intern toezicht vorm heeft gegeven volgens het model 'One Tier Board', wordt hierbij verwezen naar het verslag van het bestuur.

5. Verslag van het bestuur

Alle bedragen in dit verslag luiden hele euro's, tenzij anders aangegeven.

5.1. Algemeen

5.1.1. Missie, visie en strategie

Missie

De Stichting Sportfondsen Pensioenfonds heeft ten doel om binnen de grenzen van haar middelen de bij de aangesloten ondernemingen werkzame deelnemers en gewezen deelnemers, alsmede hun nagelaten betrekkingen of partner, te beschermen tegen de geldelijke gevolgen van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden.

Het fonds voorziet hiertoe in het op lange termijn verstrekken van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten en streeft hierbij naar het maximaal waardevast houden van de opgebouwde pensioenen, de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken.

Ook draagt het fonds zorg voor duidelijke en klantgerichte communicatie met alle belanghebbenden.

Visie

De Stichting Sportfondsen Pensioenfonds is zich bewust van haar verantwoordelijkheid om te zorgen voor een inkomen bij pensionering en overlijden. De ambitie van het fonds is om de pensioenregeling zoals die door Sportfondsen en haar werknemers is afgesproken tijdig en accuraat uit te (laten) voeren. Dit houdt onder meer in dat het pensioenfonds zorgt voor een nominaal pensioen met de mogelijkheid tot toeslagverlening.

Het pensioenfonds houdt daarbij rekening met alle omgevingsfactoren, zoals de steeds veranderende conjuncturele omgeving, de wet- en regelgeving, de vergrijzing etc.

Integriteit en deskundigheid vormen de basis voor het handelen van het pensioenfonds.

Strategie

Stichting Sportfondsen Pensioenfonds streeft er naar om de belangen van haar deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden zeker te stellen. Dit doet zij door haar zelfstandigheid te versterken en risico's middels verzekering af te dekken.

Het fonds is de afgelopen jaren geslaagd in het handhaven van de nominale pensioenaanspraken en pensioenrechten. Van korting op de pensioenaanspraken is geen sprake geweest. Door de economische omstandigheden is het niet geslaagd in het waardevast houden van de opgebouwde pensioenen, de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken. Als gevolg van de resultaten van de laatste jaren is per 1 januari 2014 weer een beperkte toeslagverlening mogelijk.

5.1.2. Statuten, reglementen en ABTN

In het jaar 2013 zijn de statuten en het huishoudelijk reglement van het fonds niet gewijzigd. Per 1 januari 2013 zijn het pensioen- en prepensioenreglement geactualiseerd en verduidelijkt en is een artikel over de klachten- en geschillenprocedure toegevoegd. De ABTN is eveneens geactualiseerd.

Naar aanleiding van de "Wet Versterking bestuur pensioenfondsen" zijn, na advies van het verantwoordingsorgaan, in de kernvergadering van 15 november 2013 de statuten aangepast. De nieuwe statuten, met een visitatiecommissie en een paritair bestuur treden per 1 juli 2014 in werking.

5.1.3. Bestuursvergaderingen

De vijf vergaderingen van het algemeen bestuur in 2013 hebben plaatsgevonden op:

- 20 maart;
- 30 mei;
- 10 september;
- 9 oktober;

- 15 november (tevens kernvergadering).

Behandelde onderwerpen

De belangrijkste onderwerpen en besluitvorming vanuit voornoemde vergaderingen betreffen:

- Aanpassing van het pensioenreglement;
- Actualiseren van de ABTN;
- Actualiseren van de uitvoeringsovereenkomst;
- Wijzigingen in wet- en regelgeving;
- Wet versterking bestuur pensioenfondsen en de gevolgen voor de statuten van SSP;
- Personele veranderingen binnen het dagelijks bestuur;
- Deskundigheidsplan;
- Gedragscode;
- Zelfevaluatie van het bestuur;
- Communicatie, pensioenleeswijzer en website;
- Pilotonderzoek AFM over communicatie rondom pensionering;
- Hoogte van de dekkingsgraad;
- Toeslagbesluit;
- Jaarverslag, depotverslag en toedeling overrente;
- Onderzoek naar de kostendekkende premie en correspondentie hierover met DNB;
- Premiebeleid;
- Deelnemersadministratie en controle van de aan Aegon uitbestede administratie;
- Dispensatiebeleid van de SPR;
- Strategische beleggingsallocatie, beleggingsbeleid en de resultaten van het vermogensbeheer;
- Toerekenen van een deel van het gepassiveerde verkoopresultaat aan het vrije vermogen;
- Voorbereidingen in het kader van de afloop van de verzekeringsovereenkomst;
- Verantwoording afleggen aan het verantwoordingsorgaan;
- Voorbereiding van de kernvergadering.

5.1.4. AFM en DNB

Met de inwerkingtreding van de Wet op het financieel toezicht per begin 2007 heeft het pensioenfonds formeel met twee toezichthouders te maken: de AFM voor het zogenaamde gedragstoezicht en DNB voor het prudentiële toezicht.

Het fonds heeft tijdig aan zijn verplichtingen tot informatieverstrekking aan DNB voldaan. Gedurende het jaar heeft het fonds van de toezichthouders enkele brieven van algemene aard ontvangen. Daarnaast is met DNB correspondentie gevoerd over de kostendekkende premie en heeft DNB, naar aanleiding van opmerkingen van de vorige pensioenmanager, vragen gesteld over de governance binnen het fonds. Op basis van de reactie van het bestuur heeft DNB geconcludeerd dat geen sprake is van governance problemen bij de Stichting Sportfondsen Pensioenfonds.

Naar aanleiding van het zogenoemde "Quinto P" onderzoek heeft DNB op 10 april 2012 een algemene brief verzonden aan pensioenfondsen waarin het bestuur gevraagd wordt om kritisch het administratieproces van de eigen pensioenregeling te (laten) onderzoeken op mogelijke foutieve individuele aanspraakberekeningen. Het fonds heeft hier opvolging aan gegeven middels een onderzoek naar de kwaliteit van de pensioenadministratie door het Quality Control Team van Aegon. Dit onderzoek is in 2013 afgerond en heeft geen materiële afwijkingen aan het licht gebracht. Bureau Juist! zal in 2014 nog een onafhankelijk onderzoek verrichten.

De AFM heeft in 2013 bij het fonds een onderzoek verricht naar de communicatie rondom pensionering. Dit onderzoek is begin 2014 afgerond. Onduidelijkheden in de communicatie zullen in 2014 door de uitvoerder worden aangepast.

5.1.5. Functioneren van het pensioenfonds

Aan het pensioenfonds zijn geen boetes of dwangsommen dan wel een aanwijzing tot het volgen van een bepaalde gedragslijn opgelegd door DNB of AFM. Ook is er geen bewindvoerder aangesteld en zijn er geen korte- of lange-termijn herstelplannen van toepassing.

5.1.6. Wet- en regelgeving

Inperking fiscaal kader

Als gevolg van de wet "Verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd" is per 1 januari 2014 het fiscaal maximale opbouwpercentage verlaagd: voor middelloonregelingen van 2,25% per jaar bij een pensioenleeftijd van 65 jaar naar 2,15% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar, uitgaande van de reguliere franchise. De voor Stichting Sportfondsen Pensioenfonds relevante opbouwpercentages zijn gebaseerd op de verlaagde franchise van € 12.104 in 2013 (2014: € 12.251). Bij een pensioenleeftijd van 65 jaar zijn deze percentages verlaagd van 2,15% naar 1,76%.

In het regeerakkoord is opgenomen dat er vanaf 1 januari 2015 een lager percentage gaat gelden. De wetsvoorstellen die hiertoe waren ingediend, konden echter niet rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer en zijn 'aangehouden'. Via een zogenoemde novelleprocedure is een gewijzigd voorstel aan het parlement aangeboden. Om op voorhand te kunnen rekenen op een meerderheid in de Eerste Kamer heeft het kabinet op 18 december 2013 met een aantal oppositiepartijen afspraken gemaakt over de inhoud van het aangepaste wetsvoorstel.

In de eerste plaats is de verlaging van het maximale opbouwpercentage minder groot dan in het oorspronkelijke wetsvoorstel. In plaats van een maximaal opbouwpercentage van 1,75% is het percentage nu vastgesteld op 1,875% (voor middelloonregelingen). Dit percentage geldt bij een pensioenleeftijd van 67 jaar en de reguliere franchise. Het blijft mogelijk een pensioenregeling aan te bieden met een lagere pensioeningangleeftijd, waarbij dan wel (nog) lagere opbouwpercentages moeten worden gehanteerd. In het oorspronkelijke wetsvoorstel was daarnaast opgenomen dat fiscaal voordelig pensioen opgebouwd kan worden tot een salaris van maximaal € 100.000. Deze grens is in de gemaakte afspraken behouden gebleven. Het wordt wel mogelijk voor het inkomen vanaf € 100.000 uit het nettoloon pensioen te sparen, wat fiscaal begunstigd wordt via een vrijstelling in box III.

Eén van de beoogde doelen van de verlaging van het maximale opbouwpercentage is dat daarmee de pensioenpremies omlaag zullen gaan. De hoogte van de premie wordt echter niet vastgesteld door de overheid, maar door de pensioenfondsbesturen. Daarom worden premiewaARBorgen ingevoerd om ervoor te zorgen dat de premies daadwerkelijk door de pensioenfondsen worden verlaagd. De waARBorgen worden waar mogelijk vastgelegd in wetgeving. Zo zullen pensioenfondsen in hun jaarrekening moeten aangeven hoe de hoogte van de premie tot stand is gekomen. Ook krijgt de toezichthouder een aantal extra bevoegdheden. DNB kan onder meer een toets uitvoeren om na te gaan of de belangen van de verschillende generaties zijn meegenomen in de bepaling van de hoogte van de premie. Ook mogen pensioenfondsen alleen 'toekomstbestendig' indexeren, wat betekent dat pensioenaanspraken en -rechten alleen mogen worden aangepast aan de inflatie als deze indexatie ook gedurende een langere periode kan worden waARGemaakt.

Verder worden de mogelijkheden voor zelfstandigen om pensioen op te bouwen uitgebreid. Zo komt er een collectieve pensioenregeling voor ZZP'ers. Fondsen kunnen vrijwillige voortzetting blijven aanbieden aan deelnemers die ZZP'er worden, waarbij een ZZP'er 9 maanden de tijd krijgt om die keuze te maken. Daarnaast komen er mogelijkheden om pensioenvoorzieningen in de derde pijler aan te spreken in geval van arbeidsongeschiktheid. Verder zal nader worden onderzocht of de werknemersbijdrage binnen een pensioenregeling gebruikt kan worden voor aflossing van de hypotheek.

Het gewijzigde wetsvoorstel is inmiddels aangenomen door de Tweede kamer en is in behandeling bij de Eerste Kamer. De beoogde inwerkingtreding is 1 januari 2015.

Herziening financieel toetsingskader

De economische crisis is voor de sociale partners in de Stichting van de Arbeid (STAR) aanleiding geweest om op 4 juni 2010 een concept-Pensioenakkoord te sluiten over de AOW en de aanvullende pensioenen.

Achtergrond van het akkoord is dat aanpassingen in het pensioenstelsel nodig zijn om het ook in de toekomst overeind te houden. Op 10 juni 2011 heeft een nadere uitwerking van dit akkoord ook de instemming van het kabinet gekregen.

De nadere uitwerking bevatte voor sociale partners en pensioenfondsbesturen een keuze tussen een 'nominaal contract' een 'reëel contract'. Een voorontwerp van de aanpassing van de Pensioenwet, het nieuwe financieel toetsingskader (FTK) en de toelichting is ter consultatie via internet openbaar gemaakt, waarop 'het pensioenveld' kon reageren.

Na deze consultatie heeft staatssecretaris Klijnsma op 1 oktober 2013 de Tweede Kamer geïnformeerd over de voorgenomen vervolgstappen ten behoeve van de herziening van het FTK. In de brief wordt aangegeven dat

zowel het nominale als het reële contract beperkingen kennen. Een keuze tussen twee contracten levert geen eenduidig kader op, aldus de staatssecretaris. In plaats van een keuze tussen een nominaal of een reëel contract zal er daarom een tussenvariant gaan gelden. Bij de herziening van het FTK hoeft er dan niet te worden 'ingevoerd' (het onderbrengen van opgebouwde aanspraken in het nieuwe reële contract) en hoeven er niet meerdere systemen naast elkaar te bestaan. Voor het vertrouwen zou het daarnaast wenselijk zijn dat bestaande pensioenaanspraken niet anders worden gewaardeerd.

In de brief van de staatssecretaris wordt aangekondigd dat de 'tussenvariant' onder meer een spreidingsmethodiek voor financiële schokken zal kennen. Er zullen daarnaast verdeelregels worden geïntroduceerd met betrekking tot de indexatie, zodat de buffers eerlijk over jong en oud worden verdeeld. De sturingselementen die pensioenfondsbesturen ter beschikking staan, zullen zodanig worden aangepast dat pensioenfondsen minder afhankelijk worden van dagkoersen op de financiële markten en de premie zal mogen worden vastgesteld door uit te gaan van een 10-jaars gemiddelde rente. De opgebouwde aanspraken zullen op dezelfde manier worden beschermd als in de huidige systematiek: het korten van aanspraken blijft het uiterste middel.

Het wetsvoorstel zal naar verwachting medio 2014 bij de Tweede Kamer worden ingediend. De streefdatum voor inwerkingtreding is 1 januari 2015.

Verhoging AOW-leeftijd

Met de eerder op 1 april 2012 in werking getreden "Wet wijziging ingangsdatum AOW-ouderdomspensioen", is bepaald dat de ingangsdatum van de AOW-uitkering gelijk is aan de dag waarop iemand 65 jaar wordt. Met de Wet "Verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd" gaat de AOW-leeftijd vanaf 2013 jaarlijks geleidelijk met een aantal maanden per jaar verder omhoog. Daarmee komt de AOW-gerechtigde leeftijd in 2019 uit op de 66^e verjaardag en in 2023 op de 67^e verjaardag. De AOW-leeftijd wordt met ingang van 2024 gekoppeld aan de ontwikkeling van de resterende levensverwachting. Deze voorgestelde snelheid waarmee de AOW-leeftijd omhoog zou gaan, zal echter worden aangepast. In het regeerakkoord is opgenomen dat de AOW-leeftijd sneller omhoog gaat en in 2018 en 2021 uitkomt op de 66^e, respectievelijk de 67^e verjaardag.

Het wetsvoorstel ter verdere verhoging van de AOW-leeftijd zal naar verwachting medio 2014 bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Versterking bestuur pensioenfondsen

De wet "Versterking bestuur pensioenfondsen" beoogt het governance-model van pensioenfondsen opnieuw in te richten. De meest opvallende wijziging ten opzichte van de huidige structuur is dat er een keuze gemaakt kan worden tussen bestuursmodellen, waaronder een model waarin het voltallige bestuur uit externe (onafhankelijke) bestuurders bestaat. Afhankelijk van het gekozen model worden de bevoegdheden van de huidige deelnemersraad en het huidige verantwoordingsorgaan bij andere fondsorganen ondergebracht. Ook de mogelijke inrichtingsvormen van het intern toezicht worden aangepast. Het intern toezicht kan, naast een visitatiecommissie of een raad van toezicht, ook door middel van een One Tier Board worden ingericht. In het debat in de Eerste Kamer heeft staatssecretaris Klijnsma aangegeven dat de mogelijkheid van intern toezicht door een visitatiecommissie per 1 juli 2016 komt te vervallen. Met uitzondering van fondsen die het intern toezicht hebben georganiseerd door middel van een One Tier Board, zullen fondsen dan een permanente raad van toezicht moeten instellen.

Verder worden er bevoegdheden in het leven geroepen om de deskundigheid van (mede)beleidsbepalers te borgen, zoals de bevoegdheid van het bestuur een kandidaat-bestuurder te weigeren als deze niet voldoet aan het vooraf opgestelde functieprofiel. Naast deze wet is, ter vervanging van de huidige Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur, een nieuwe code voor goed pensioenfondsbestuur vastgesteld, waarin een aantal zaken met betrekking tot onder meer benoeming en deskundigheid/geschiktheid nader wordt geregeld.

De wet is op 7 augustus 2013 in werking getreden. De bepalingen met betrekking tot de bestuursmodellen en de inrichting van de fondsorganen treden per 1 juli 2014 in werking, waardoor pensioenfondsen tot die datum de tijd hebben om de aanpassing van de interne organisatie en de relevante documenten voor te bereiden.

Wet Pensioencommunicatie

Uit verschillende onderzoeken en adviezen is gebleken dat de huidige communicatie-inspanningen van pensioenuitvoerders niet altijd het gewenste effect hebben en de verplichte communicatie-uitingen voor een aanzienlijk deel van de deelnemers onvoldoende begrijpelijk zijn. Bij informatieverstrekking zou meer dan nu moeten worden aangesloten bij het perspectief van de deelnemer. Het doel van de Wet

“Pensioencommunicatie” is de huidige bezwaren te ondervangen door in de wetgeving onder meer ruimte te bieden voor maatwerk door pensioenuitvoerders en gelaagdheid in informatie. De mogelijkheden tot digitale informatieverstrekking worden uitgebreid en de communicatie over koopkracht en risico’s wordt geüniformeerd. Ook zal het pensioenregister stapsgewijs worden uitgebreid met functionaliteiten, zodat het te verwachten pensioeninkomen in een oogopslag inzichtelijk wordt. De verwachting is dat het wetsvoorstel op korte termijn aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2015.

In- en uitlooprisico bij arbeidsongeschiktheid

Tussen vertegenwoordigers van het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie is een convenant opgesteld voor een uniforme dekking van de risico’s van arbeidsongeschiktheid ten aanzien van premievrije deelneming en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Volgens de gemaakte afspraken zal voor een arbeidsongeschiktheidspensioen het uitgangspunt worden dat het uitlooprisico gedekt wordt. Dat betekent dat een toename in de mate van arbeidsongeschiktheid nadat een werknemer bij een nieuwe werkgever in dienst is getreden en aan een nieuwe pensioenregeling is gaan deelnemen, gedekt wordt door de oude pensioenuitvoerder.

Voor wat betreft een premievrije deelneming wordt dekking van het inlooprisico het uitgangspunt, wat betekent dat de toename van de arbeidsongeschiktheid door de nieuwe pensioenuitvoerder gedekt wordt.

Doel van het convenant is te voorkomen dat werknemers niet van werkgever wisselen omdat zij daardoor hun dekking bij arbeidsongeschiktheid verliezen. Dat effect kan zich voordoen als pensioenuitvoerders verschillend omgaan met dekking van het uitloop- dan wel inlooprisico. Het convenant is op 1 januari 2014 in werking getreden. De Pensioenfederatie zal zich inspannen om te bereiken dat sociale partners de aanbevelingen uit het convenant opvolgen en (indien nodig) de pensioenregelingen aanpassen.

PPI, API en APF

In 2011 heeft het kabinet de Premie PensioenInstelling (PPI) geïntroduceerd die alleen DC-regelingen mag uitvoeren. Na de PPI zou nog een nieuwe (afzonderlijke) pensioeninstelling moeten volgen, de Algemene Pensioeninstelling (API). Verschil met de PPI zou zijn dat API ook DB-regelingen zou mogen uitvoeren. De API zou zich moeten richten op de buitenlandse markt. Naar aanleiding van reacties op een voorontwerp van de wet ter invoering van de API, heeft staatssecretaris Klijnsma op 4 november 2013 aan de Tweede Kamer laten weten dat het nu niet opportuun is om invulling te geven aan een API die primair is gericht op grensoverschrijdende dienstverlening. Wel komt een aantal aspecten van de API-ontwerpwetgeving goed van pas als oplossingsrichting voor huidige problemen, aldus de staatssecretaris.

Er is een trend zichtbaar dat met name kleine pensioenfondsen moeite hebben met de uitdagingen waarvoor zij worden geplaatst als het gaat om de eisen ten aanzien van governance, risicomanagement en uitvoeringskosten. Sociale partners hebben daardoor in veel gevallen een reden de pensioenvoorziening bij een andere pensioenuitvoerder neer te leggen. Anderzijds is er veelal ook de behoefte de verbondenheid met het eigen pensioen en de solidariteit in eigen kring te behouden. Een algemeen pensioenfonds (APF) zou kunnen voorzien in deze behoefte. Een liquiderend pensioenfonds brengt dan de pensioenregeling onder bij een APF dat wordt bestuurd door onafhankelijke bestuurders. De betrokkenheid van de belanghebbenden verloopt via het belanghebbendenorgaan. De vermogens die horen bij de afzonderlijke pensioenregelingen worden gescheiden geadmistreerd (ringfencing). Verder zal er een vergunning nodig zijn om een APF op te richten. De dienstverlening van een APF staat niet open voor regelingen die nu zijn ondergebracht bij verplichte bedrijfstakpensioenfondsen.

Het verschil met een multi-OPF, dat al bestaat, is dat in het bestuur van een multi-OPF alle ondernemingen waarvoor een pensioenregeling wordt uitgevoerd vertegenwoordigd moeten zijn. Om deze reden wordt in de geschetste situatie nauwelijks gebruik gemaakt van de bestaande mogelijkheid van het multi-OPF. Daarnaast wordt het zelf moeten oprichten van een multi-OPF als een drempel ervaren. Voor derde partijen als uitvoeringsorganisaties en verzekeraars zal de mogelijkheid worden geboden een APF op te richten dat bij aanvang nog ‘leeg’ is. Pensioenfondsen die wensen te liquideren, kunnen zich vervolgens bij een dergelijk APF aansluiten. Het wetsontwerp zal naar verwachting rond augustus 2014 aan de Tweede Kamer worden aangeboden. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2015.

Onderzoek doorsneepremiesystematiek

Bij veel pensioenregelingen wordt gebruik gemaakt van de doorsneepremiesystematiek: alle deelnemers in een pensioenregeling betalen hetzelfde premiepercentage (de doorsneepremie). Voor verplichtgestelde

bedrijfstakpensioenfondsen is het hanteren van een doorsneepremie wettelijk voorgeschreven. Het Centraal Planbureau (CPB) heeft in opdracht van het Ministerie van SZW de voor- en nadelen van de doorsneesystematiek geïnventariseerd. Dit rapport is op 20 december 2013 aangeboden aan de Tweede Kamer. In het rapport wordt gesignaleerd dat de pensioenopbouw voor de deelnemer in de regel niet actuarieel neutraal is en er hetzij teveel, hetzij te weinig premie wordt betaald voor het opgebouwde pensioen. Ook worden alternatieve modellen voor de doorsneesystematiek beschreven. In de begeleidende brief aan de Tweede Kamer van staatssecretaris Klijnsma wordt gesteld dat het Europees recht – vanuit mededingingsrechtelijk perspectief – ruimte laat om af te wijken van de doorsneesystematiek. Er dient echter voldoende solidariteit over te blijven om de uit de verplichtstelling voortvloeiende inbreuk op het mededingingsrecht te rechtvaardigen. De analyse van de doorsneesystematiek door het CPB dient als eerste verkenning en kan bijdragen aan de 'stelselbespreking' over de maatschappelijke houdbaarheid van het aanvullend pensioen, aldus de staatssecretaris.

Doorlichting van het pensioenbeleid

Een van de beleidsdoelstellingen in de begroting van het Ministerie van SZW luidt: "De overheid stimuleert de totstandkoming van arbeidsvoorwaardelijke pensioenregelingen en draagt zorg voor de bescherming van de opgebouwde pensioengelden". In opdracht van het Ministerie is deze doelstelling doorgelicht. De doorlichting is op 20 december 2013 door de staatssecretaris aangeboden aan de Tweede Kamer.

Ten aanzien van het stimuleren van de totstandkoming van arbeidsvoorwaardelijke pensioenregelingen is de conclusie dat een grote meerderheid van de werknemers (91%) op enig moment deelneemt aan een pensioenregeling. Het aantal werkenden dat geen of een ontoereikend pensioen opbouwt - met name zelfstandigen - groeit echter. De bescherming van opgebouwde pensioengelden staat onder druk. De genoemde oorzaken zijn onder meer de sterk schommelende beleggingsopbrengsten, de stijgende levensverwachting en de dalende rente. De financiële crisis in 2008 is daarbij het keerpunt gebleken, hetgeen zichtbaar werd in de sterk gedaalde dekkingsgraden, het geheel of gedeeltelijk uitblijven van indexatie en kortingen op de pensioenen.

De doorlichting laat verder zien dat er ontwikkelingen in de maatschappij zijn die van invloed kunnen zijn op de toekomstige inrichting van het pensioenstelsel, zoals veranderende arbeidspatronen en discussies over keuzevrijheid en risico's. Een nieuw FTK, versterking van de governance en verbetering van de pensioencommunicatie zouden moeten bijdragen aan de maatschappelijke houdbaarheid van het stelsel. Daarnaast zal in brede zin antwoord gevonden moeten worden op vragen rond de verplichtstelling, individuele keuzevrijheid en de verdeling van risico's tussen collectief en individu. De staatssecretaris geeft aan deze thema's te willen betrekken bij de discussie over de maatschappelijke houdbaarheid van het Nederlandse pensioenstelsel.

Heroverweging waardeoverdracht

In februari 2012 heeft voormalig minister Kamp een advies gevraagd aan de Stichting van de Arbeid betreffende de heroverweging van de huidige regelgeving over waardeoverdracht. Redenen voor eventuele heroverweging zijn volgens de minister de uitvoeringstechnisch complexe en langdurige waardeoverdrachtstrajecten en het feit dat werkgevers geconfronteerd kunnen worden met bijbetalingslasten. Verder zou het financiële belang bij waardeoverdracht sterk zijn afgenomen en zou het voor deelnemers nog steeds lastig zijn een goede keuze te maken met betrekking tot waardeoverdracht.

De Stichting van de Arbeid heeft samen met de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars in december 2012 een advies op hoofdlijnen opgesteld. De auteurs zijn van oordeel dat een serieuze poging gedaan moet worden om het recht op waardeoverdracht in stand te houden en te zoeken naar een evenwichtige oplossing voor de huidige problemen. In een nader advies van de Stichting van de Arbeid van juni 2013 wordt betoogd dat – bij behoud van het recht op waardeoverdracht – de waardeoverdracht zou moeten plaatsvinden op grond van de gefinancierde waarde van de pensioenaanspraken en de huidige rekenregels zouden moeten vervallen.

Staatssecretaris Klijnsma heeft in januari 2014 in een brief aan de Tweede Kamer laten weten waarde te hechten aan de individuele keuzevrijheid om bij baanwisseling de waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken wel of niet te kunnen overdragen. Er zal een onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden om waardeoverdracht op basis van de gefinancierde waarde te laten plaatsvinden, alsmede of de uitvoering van waardeoverdracht kan worden vereenvoudigd. Daarnaast wordt bezien of het wenselijk en mogelijk is kleine pensioenen automatisch en verplicht over te dragen. De verwachting is dat de uitkomsten van dit onderzoek in het voorjaar van 2014 aan de Tweede Kamer zullen worden gezonden.

Medezeggenschap ondernemingsraad

In de "Wet op de ondernemingsraden" is bepaald dat de ondernemingsraad als het gaat om voorgenomen besluiten met betrekking tot de pensioenregeling een instemmingsrecht heeft. Dit instemmingsrecht verschilt al naar gelang de pensioenregeling wordt uitgevoerd door een verzekeraar, PPI of een pensioenfonds. Waar bij een verzekeraar of PPI er een instemmingsrecht is voor de ondernemingsraad bij vaststelling, wijziging of intrekking van de pensioenregeling, beperkt het instemmingsrecht bij een pensioenfonds zich tot de vaststelling of intrekking – en dus niet de wijziging – van de pensioenregeling. Instemming van de ondernemingsraad is niet vereist als de pensioenregeling is geregeld in een cao of een publiekrechtelijke arbeidsvoorwaardenregeling. De ondernemingsraad heeft dus geen instemmingsrecht als cao-partijen de inhoud van de pensioenregeling bepalen, zoals bij verplichte bedrijfstakpensioenfonds en bij veel ondernemingspensioenfonds.

Staatssecretaris Klijnsma heeft in januari 2014 in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven voornemens te zijn het instemmingsrecht te vereenvoudigen. De differentiatie naar het soort uitvoerder (verzekeraar/PPI, pensioenfonds) zou komen te vervallen. De werkgever heeft in dat geval – tenzij de inhoud van de pensioenregeling wordt bepaald door cao-partijen – instemming van de ondernemingsraad nodig bij ieder voorgenomen besluit tot vaststelling wijziging of intrekking van een pensioenregeling.

De gedachte hierbij is dat er sinds de inwerkingtreding van de Pensioenwet in 2007 geen overlap meer is van medezeggenschap van de ondernemingsraad en de medezeggenschap van pensioenfonds over de inhoud van de pensioenregeling. De vormgeving van het pensioen als arbeidsvoorwaarde is een zaak van werkgever en werknemers; de verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij de pensioenuitvoerder (waaronder pensioenfonds). Het ligt daarom voor de hand dat in alle gevallen waar cao-partijen geen rol hebben bij de inhoud van de pensioenregeling de ondernemingsraad een instemmingsrecht heeft om de belangen van de werknemers te behartigen. Het wetsvoorstel tot wijziging van de "Wet op de ondernemingsraden" zal naar verwachting in het najaar van 2014 bij de Tweede Kamer worden ingediend.

Europese Pensioenfondsrichtlijn

In de Europese Pensioenfondsrichtlijn zijn regels opgenomen ten aanzien van onder meer de door een pensioenfonds aan te houden buffers en technische voorzieningen. De Europese Commissie heeft aangekondigd de Europese Pensioenfondsrichtlijn te willen herzien, in die zin dat pensioenfonds dezelfde buffers zouden moeten aanhouden als verzekeraars. Dat zou onder meer betekenen dat een zekerheidsmaatstaf zou moeten worden gehanteerd van 99,5% in plaats van de huidige 97,5%. Als deze zogenoemde Solvency II Richtlijn zou gaan gelden voor pensioenfonds, zou dat leiden tot een toename van de pensioenverplichtingen van circa 11%. Die toename zou gefinancierd moeten worden uit een extra stijging van de pensioenpremie of het over een langere periode niet toekennen van indexaties. Het kabinet acht dit gevolg zeer onwenselijk en zal intensief gaan lobbyen om deze wijziging van de Pensioenfondsrichtlijn tegen te houden. In mei 2013 werd bekend dat de invoering van de buffereisen voor de pensioensector wordt uitgesteld. Eurocommissaris Michel Barnier heeft aangegeven dat er in verband met de complexiteit van de materie meer tijd nodig is om "met intelligente regels te komen die recht doen aan de verschillende stelsels".

Premiestaffels en leeftijdsonderscheid

Onderscheid naar leeftijd bij de arbeidsvoorwaarden is verboden. Er mag alleen onderscheid op grond van leeftijd worden gemaakt als er sprake is van een wettelijke uitzondering, of als het onderscheid objectief kan worden gerechtvaardigd. Dat laatste wil zeggen dat het leeftijdsonderscheid een legitiem doel heeft, waarbij het middel waarmee dat doel wordt bereikt passend en noodzakelijk is. Kort gezegd is het eenvoudiger gebruik te maken van een wettelijke uitzondering dan het aantonen van een objectieve rechtvaardiging. De lat om een objectieve rechtvaardiging aan te tonen, ligt in het algemeen hoog.

Een van de wettelijke uitzonderingen is dat het verbod op onderscheid niet geldt als er gebruik wordt gemaakt van actuariële berekeningen bij pensioenvoorzieningen. Deze uitzondering geldt onder meer bij het hanteren van leeftijdsafhankelijke premiestaffels bij premieregelingen. De premie wordt in deze staffels hoger naarmate de leeftijd stijgt. Soms is ook de werknemersbijdrage in de premie leeftijdsafhankelijk.

Uit een uitspraak van het Europese Hof van Justitie, gedaan in september 2013, is af te leiden dat de wettelijke uitzondering met betrekking tot actuariële berekeningen bij pensioenvoorzieningen niet in overeenstemming is met de Europese Richtlijn over dit onderwerp. De conclusie zou kunnen zijn dat Nederland de bedoelde Richtlijn indertijd niet correct heeft omgezet in Nederlandse wetgeving en dat de uitzondering ten onrechte is opgenomen in de wet. Dat zou betekenen dat de wettelijke uitzondering moet worden geschrapt en dat het

hanteren van leeftijdsafhankelijke premiestaffels in het vervolg objectief gerechtvaardigd moet zijn, oftewel met een legitiem doel en een passend en noodzakelijk middel.

De gevolgen van de uitspraak voor de Nederlandse wetgeving en eventueel de leeftijdsafhankelijke premiestaffels zullen de komende periode waarschijnlijk duidelijk worden.

5.2. Pensioenregeling

5.2.1. Inhoud pensioenregeling

Het pensioenfonds verleent aanspraken op ouderdoms-, pre-, nabestaanden- en wezenpensioen. De aanspraken worden verkregen op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.

De belangrijkste onderdelen van de regeling in 2013 zijn:

- De opbouw van het ouderdomspensioen bedraagt 2,15% van de pensioengrondslag per jaar.
- Het nabestaandenpensioen is met ingang van 2010 op risicobasis verzekerd en bedraagt 70% van het te bereiken ouderdomspensioen.
- Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdomspensioen.
- De premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is gebaseerd op een 6 klassensysteem.
- Vervroegde ingang van de pensioendatum, variabele hoogte van de uitkeringen en deeltijdpensionering zijn mogelijk.
- De voorwaardelijke toeslagverlening van de actieve deelnemers is gebaseerd op de loonontwikkeling volgens de CAO Recreatie.
- De voorwaardelijke toeslagverlening van de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers is gebaseerd op de consumenten prijsindex (CPI, alle huishoudens), zoals vastgesteld door het CBS.

Per 1 januari 2014 is de pensioenregeling aangepast aan het nieuwe fiscale kader. Tevens is uitstel van het ouderdomspensioen tot de leeftijd van 70 jaar mogelijk geworden.

5.2.2. Verzekering

Het pensioenfonds heeft zijn pensioenregeling verzekerd bij Aegon Levensverzekering N.V. De verzekeringstechnische risico's zijn ondergebracht in een garantiecontract, welke loopt tot 31 december 2014. Aegon garandeert de tarieven tot en met de einddatum van de overeenkomst en daarna levenslang de op 31 december 2014 gefinancierde pensioenen.

Op basis van het garantiecontract deelt het pensioenfonds in de technische resultaten die worden behaald. Jaarlijks wordt het resultaat op sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties vastgesteld en gereserveerd. Op de einddatum van de overeenkomst heeft het fonds recht op een aandeel van 70% in het gecumuleerde en opgerente technische resultaat. Een eventueel negatief technisch resultaat komt ten laste van Aegon.

Aegon heeft de tegenover de pensioenverplichtingen aangehouden beleggingen ondergebracht in een gesepareerd beleggingsdepot. Hierdoor ontvangt het pensioenfonds jaarlijks de overrente die in dit gesepareerd beleggingsdepot wordt gerealiseerd. Eventuele negatieve overrente wordt niet bij het pensioenfonds in rekening gebracht, maar doorgeschoven naar het volgende verslagjaar.

5.2.3. Ontwikkelingen in de pensioenregeling

Per 1 januari 2013 zijn door het bestuur de volgende bedragen vastgesteld:

- Franchise: € 12.104 (2014: € 12.251; 2012: € 11.953);
- De premiebijdrage van de aangesloten ondernemingen bedraagt 19,4% van de pensioengrondslag (2014 en 2012: idem);
- De premiebijdrage van de werknemers bedraagt 9,7% van de pensioengrondslag (2014 en 2012: idem);
- De pensioenopbouw per jaar bedraagt 2,15% van de pensioengrondslag (2014: 1,76% en 2012: 2,15%).

5.2.4. Premies

Kostendekkende premie

De van de werkgevers en werknemers ontvangen bijdragen zijn in 2013 onvoldoende om de daadwerkelijk door de verzekeraar in rekening gebrachte premies (verhoogd met de kosten pensioenuitvoering en rekening houdend met de vrijval van de excassokostenopslag) te voldoen. In 2012 is de premie eveneens onvoldoende

kostendekkend geweest. Als de koopsommen voor uitrui van pensioen (€ 59.453) buiten beschouwing worden gelaten is de premie in 2013 wel kostendekkend.

Het bestuur heeft in de vergadering van september 2013, op basis van de prognoses voor 2013, bezien of het premiebeleid aanpassing behoeft. Hierbij is besloten om de premie voor 2013 en 2014 niet aan te passen, aangezien per 1 januari 2014 de premie ruim kostendekkend zal zijn door het lagere opbouwpercentage.

Feitelijke premie

De totale jaarpremie voor de pensioenregeling bedraagt 19,4% van de pensioengrondslag en de werknemers- en werkgeversbijdrage allebei 9,7% (2012: idem).

Bij arbeidsongeschiktheid van een deelnemer wordt vrijstelling van premiebetaling verleend naar de mate waarin deze arbeidsongeschikt is, in lijn met het gebruikelijke 6-klassen systeem. Ter verkrijging van de premievrijstelling dient de W.I.A.-beschikking (voorheen W.A.O.) aan het pensioenfonds te worden overlegd.

De bij de aangesloten werkgevers en de Stichting VUTbz in rekening gebrachte feitelijke premie bedraagt € 4.466.449 (2012: € 4.403.818).

5.2.5. Toeslagverlening

Per 1 januari 2013 heeft geen verhoging van de opgebouwde pensioen- en prepensioenrechten plaatsgevonden. Dit besluit vloeit voort uit het toeslagenbeleid: bij een pensioenfonds dekkingsgraad onder de 105% ultimo boekjaar wordt geen toeslag verleend.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten om de opgebouwde pensioen- en prepensioenrechten per 1 januari 2014 te verhogen. In lijn met het beleidskader zijn de opgebouwde pensioenaanspraken van de actieve deelnemers verhoogd met 0,21%. De opgebouwde pensioenaanspraken en ingegane pensioenen van pensioengerechtigden en gewezen deelnemers zijn met 0,16% verhoogd. Per ultimo 2013 is geen voorziening getroffen voor de verhoging van de opgebouwde pensioen- en prepensioenrechten, anders dan voor de verhogingen met betrekking tot voorgaande jaren welke ultimo boekjaar administratief nog dienen te worden verwerkt; de voorziening voor verhogingen ultimo boekjaar bedraagt € 183.743 (2012: € 223.740).

Het bestuur maakt voor wat betreft het toeslagenbeleid gebruik van de zogenaamde indexatiematrix variant D1. Hierbij vindt een voorwaardelijke toeslagverlening plaats op basis van een ex ante bepaalde maatstaf, waarbij het de ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. Hierbij moet geëxpliciteerd worden op welke wijze wordt bepaald hoe hoog de daadwerkelijke toekenning zal zijn. Uit een continuïteitsanalyse (ALM-studie) blijkt welke gemiddelde toekenning op de lange termijn realistisch is (ten opzichte van de maximale toeslag).

De voorwaardelijke toeslagverlening wordt gefinancierd uit overrendementen. De premie bevat dus geen opslag voor toeslagverlening. In het financieringsbeleid moet omschreven zijn op welke wijze de toeslag wordt toegekend. Aangetoond dient dan te worden dat toekenning realistisch is.

De premiekortingsgrens bij het fonds is gelijk aan de situatie waarin de technische voorzieningen en het vereist eigen vermogen volledig door waarden zijn gedekt en de waarden die nodig zijn om de toeslagambitie volledig te verwezenlijken aanwezig zijn.

Per 1 januari 2010 is de maatstaf voor de voorwaardelijke toeslagverlening aan de actieve deelnemers gewijzigd. Analoog aan de pensioenregeling van de Stichting Pensioenfonds Recreatie wordt op de pensioenaanspraken van de actieve deelnemers jaarlijks een toeslag verleend van maximaal de loonontwikkeling volgens de CAO Recreatie. Deze maatstaf is reeds van toepassing over 2009. Tot en met 31 december 2009 werd op de pensioen- en prepensioenrechten en de pensioen- en prepensioenaanspraken jaarlijks een toeslag verleend van maximaal de stijging van de consumenten prijsindex (CPI, alle huishoudens), zoals vastgesteld door het CBS. Deze maatstaf is nog steeds van toepassing voor gewezen deelnemers alsmede pensioengerechtigden. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioen- en prepensioenrechten en pensioen- en prepensioenaanspraken worden aangepast.

Hierbij was tot en met 31 december 2010 de hoogte van de beleidsdekkingsgraad bepalend. Deze is gedefinieerd als het quotiënt tussen het vrije vermogen dat wordt aangehouden in het gesepareerde beleggingsdepot plus de voorziening pensioenverplichtingen berekend op marktwaarde enerzijds en anderzijds

de voorziening pensioenverplichtingen berekend op marktwaarde. Het bestuur heeft tot en met 31 december 2010 bij toeslagverlening de onderstaande staffel gehanteerd:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
DG >= 135%	100% van CPI + eventueel inhaal toeslag
125% <= DG < 135%	100% van CPI
115% <= DG < 125%	50% van CPI
DG < 115%	geen toeslagverlening

Per 1 januari 2011 is het toeslagenbeleid afgestemd op dat van het bedrijfstakpensioenfonds. Bij de toeslagverlening laat het bestuur zich leiden door de zogenaamde pensioenfonds dekkingsgraad volgens het onderstaande beleidskader:

Pensioenfonds dekkingsgraad	Toeslagverlening
DG >= VV SPR	100% + eventueel inhaal toeslagverlening
105% <= DG < VV SPR	pro rato
DG < 105%	geen toeslagverlening

De pensioenfonds dekkingsgraad wordt als volgt bepaald: Belegd vermogen op marktwaarde / Voorzieningen op marktwaarde. Het vereist vermogen van het bedrijfstakpensioenfonds (VV SPR) bedroeg per ultimo 2012 113,8% en zal indien van toepassing jaarlijks aangepast worden.

De hoogte van de pensioenfonds dekkingsgraad bedroeg 105,9% ten tijde van de bepaling van de toeslagen per 1 januari 2014. Derhalve is over 2013 pro rato toeslag verleend.

Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Over de jaren is de per 1 januari toegekende toeslagen als volgt:

	2013	2012	2011	2010	2009
Actieve deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen en gepensioneerde deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Prepensioenregeling	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Gedurende het boekjaar zijn geen indexaties van de opgebouwde pensioenaanspraken verwerkt.

Ultimo boekjaar dienen de navolgende indexaties nog administratief te worden verwerkt:

- Indexatie van enkele arbeidsongeschikte deelnemers over de periode 1 januari 2002 tot en met 1 januari 2008 met (totaal) 16,74%. Hiervoor is ultimo boekjaar een voorziening opgenomen ad € 183.743.

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen ultimo boekjaar is reeds rekening gehouden met bovenstaande nog te verwerken indexaties.

5.2.6. Premies en koopsommen

Bij de aangesloten werkgevers is in rekening gebracht:

	2013	2012
Werkgeversgedeelte	2.176.910	2.126.889
Werknemersgedeelte	2.174.411	2.117.782
VUT-premie	115.128	159.147
Totaal	4.466.449	4.403.818

De verzekeringsmaatschappij heeft in rekening gebracht, inclusief alle vermelde opslagen (dit betreft de conform de verzekeringsovereenkomst, op basis van de 4%-reserve, verschuldigde bedragen):

	2013	2012
Bruto premies	3.608.990	3.580.065
Indexatiekoopsommen	(20.000)	0
Overige koopsommen	148.343	40.550
Afkopen aan het pensioenfonds	(83)	(48)
Garantiekosten	134.036	122.547
Totaal	3.871.286	3.743.114

De kostendekkende premie bedraagt € 4.524.718 (2012: € 4.468.701).

Indien bij bovenstaande door de verzekeraar in rekening gebrachte bedragende de indexatiekoopsommen buiten beschouwing worden gelaten en tevens rekening wordt gehouden met de pensioenuitvoeringskosten (2013: € 804.632, 2012: € 805.725), de kosten voor aanwending van de Spaar VUT (2013: € 84.109, 2012: € 16.962) en de vrijval van de excassokostenopslag (2013: € 87.090, 2012: € 79.290), kan worden gesteld dat de door het fonds in 2012 en 2013 in rekening gebrachte premie niet kostendekkend is. Als de koopsommen voor uitruil van pensioen (2013: € 59.453, 2012: € 11.670) buiten beschouwing worden gelaten is de premie in 2013 wel kostendekkend.

Met het oog hierop heeft het bestuur in de vergadering van september 2013, op basis van de prognoses voor 2013, bezien of het premiebeleid aanpassing behoeft. Hierbij is besloten om de premie voor 2013 en 2014 niet aan te passen, aangezien per 1 januari 2014 de premie ruim kostendekkend zal zijn door het lagere opbouwpercentage.

5.2.7. Werkgevers- en deelnemersbestand

Op 31 december 2013 waren 64 (2012: 64) premiebetalende werkgevers aangesloten bij het pensioenfonds.

Het verloop van de deelnemers in het boekjaar is als volgt:

	Actieven*	Gewezen deelnemers	Ouder- doms- pensioen	Nabestaan den- pensioen	Wezen- pensioen
Stand per 31-12-2012	1.956	2.912	662	141	16
Toename door:					
- Nieuwe toetredingen	274	0	0	0	0
- Herintredingen	18	(18)	0	0	0
Afname door:					
- Dienstverlating	(319)	319	0	0	0
- Pensionering	(38)	(37)	75	16	1
- Waardeoverdrachten	0	(34)	0	0	0
- Overlijden	(4)	(6)	(21)	(8)	0
- Afloop	0	0	0	0	(1)
- Overige oorzaken	0	(28)	5	0	0
Stand per 31-12-2013	1.887	3.108	721	149	16

Ad * Waarvan 58 deelnemers (2012: 58) met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

5.3. Beleggingen

5.3.1. Beleggingsbeleid

De algemene doelstelling is een zo goed mogelijk rendement behalen binnen de randvoorwaarden van een aanvaardbaar risico.

Ten einde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Hoewel het rendement op de portefeuille een hoge prioriteit heeft, staan een defensief karakter van het beleggingsbeleid en een voorzichtige afweging van risico en rendement voorop.

Het pensioenfonds voert in overleg met de vermogensbeheerder een 'actieve' beleggingsstijl. Dit wil zeggen dat zal worden getracht op basis van marktvisie een hoger rendement te behalen dan de gekozen benchmark. Dit alles binnen de randvoorwaarden van een aanvaardbaar risico.

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het strategische beleggingsbeleid. Hieronder wordt verstaan de vaststelling van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid, de strategische allocatie en bandbreedtes en de benchmarks.

De strategische allocatie is de verdeling van het vermogen over beleggingscategorieën waarbij op langere termijn optimalisatie van het rendement wordt verwacht. Randvoorwaarde is dat de pensioenverplichtingen nagekomen kunnen worden en het risico aanvaardbaar is.

Het vermogen van het fonds wordt belegd in een mix met 29% in wereldwijde aandelen en 71% in vastrentende waarden. Ten behoeve van de berekening van de overrente wordt echter voor het bekleemde vermogen gerekend met een mix van 20% in aandelen en 80% in vastrentende waarden. Dit brengt met zich mee dat de asset mix van het vrije vermogen een groter percentage aandelen kent.

Het beleggingsproces is gericht op waardetoevoeging door middel van een actief beleid over en binnen de beleggingscategorieën. Ten aanzien van aandelen heeft het actieve beleid betrekking op landen, sectoren en individuele bedrijven. Bij obligaties leidt het beleid bovendien tot het innemen van duration en yieldcurve posities.

Door te beleggen in het Long Duration Overlay (LDO) fonds wordt de rentegevoeligheid van de vastrentende portefeuille meer in overeenstemming gebracht met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het LDO-fonds bestaat uit renteswaps en een buffer die weer bestaat uit staatsobligaties. Door een klein deel van de strategische portefeuille in het LDO-fonds te beleggen wordt 50% van de dollar durationgap afgedekt. De dollar durationgap is het verschil tussen de gewogen duration van de verplichtingen en van de beleggingen. Jaarlijks wordt de renteafdekking herijkt.

De samenstelling van de beleggingsportefeuille per ultimo 2013 is weergegeven in onderstaande tabellen.

Minimum (%)	Mandaat		Beleggingscategorie	Portefeuille	
	Strategisch (%)	Maximum (%)		Marktwaaarde (* € 1.000)	Tactisch (%)
24,0	29,0	34,0	Aandelen	61.872	33,4
61,0	71,0	81,0	Vastrentende waarden	123.094	66,4
-5,0	0,0	5,0	Liquiditeiten	279	0,2
	100,0		Totaal	185.245	100,0

Aandelen	Mini- mum (%)	Strate- -gisch (%)	Feite- lijk (%)	Maxi- mum (%)	Benchmark
Aegon World Equity Fund (EUR)	100	100	100	100	MCSI ACWI (USD, GBP, JPY hedged to €) cst

Vastrentende waarden	Mini- mum (%)	Strate- -gisch (%)	Feite- lijk (%)	Maxi- mum (%)	Benchmark
Aegon Core Eurozone Gov Bond Index Fund	46,0	63,9	62,3	82,0	ML Core Eurozone Gov Bond Index cst
Aegon European Credit Fund	10,0	15,0	16,1	20,0	Barclays Capital Euro Corp Bond Index
Aegon Hypothekenfonds	10,0	15,0	14,9	20,0	JP Morgan Gov. Bond Index Traded Neth.
Aegon Long Duration Overlay	1,7	4,1	4,6	8,3	Customized Long Duration Overlay Index
Aegon Tactical Interest Rate Overlay	0,0	2,0	2,0	3,0	Merrill Lynch Europ. Union Gov. Bond

5.3.2. Beleggingsresultaten

Per ultimo 2013 vertegenwoordigen de beleggingen van het fonds een waarde van circa € 185 miljoen. Ten opzichte van 2012 is de waarde met circa € 6 miljoen toegenomen.

In 2013 is een jaarrendement gerealiseerd van 4,36% na kosten inclusief het Long Duration Overlay Fund. Exclusief de rentehedge was het rendement 7%. Ten opzichte van de benchmark betekent dit een outperformance van 1,02%.

Dit resultaat is het gevolg van het zeer goede rendement op aandelen. Het World Equity Fund, waarbij de belangrijkste buitenlandse valutarisico's zijn afgedekt, laat een performance zien van ruim 24%, waarbij de benchmark verslagen wordt met 1,83%.

In absolute zin hebben obligaties een rendement opgeleverd van -0,08%, ten opzichte van de benchmark van -0,99%. De lage absolute performance is het gevolg van de gestegen rente in 2013. Hierdoor heeft de rente afdekking ook negatief bijgedragen aan het totale resultaat van de beleggingen. De outperformance binnen de vastrentende waarden wordt veroorzaakt door alle fondsen binnen deze categorie. Zowel het hypothekenfonds, het bedrijfsobligatiefonds als het rente- en landenbeleid in de Tactical Interest Rate Overlay laten een performante zien die beter is dan de benchmark.

Performance in % (voor kosten)	2013		
	PF	BM	TW
Aandelen	24,36	22,13	1,83
Vastrentende waarden (excl. LDO)	-0,08	-0,99	0,92
Totaal excl. LDO (gewogen) voor kosten	7,26	5,92	1,27
Totaal excl. LDO (gewogen) na kosten	7,00	5,92	1,02

PF = portefeuille BM = benchmark TW = toegevoegde waarde

Performance in % (voor/na kosten, incl. LDO)	2013		
	PF	BM	TW
LDO	-56,00		
Totaal voor kosten (gewogen)	4,64		
Totaal na kosten (gewogen)	4,36		

5.3.3. Financiële markten

Het jaar 2013 begon met een aantal dreigende en vergaande bezuinigingsmaatregelen in de Verenigde Staten. Het was de vraag of deze bezuinigingen een grote negatieve impact zouden hebben op de Amerikaanse economie. Uiteindelijk bleek dit mee te vallen. Ondanks bezuinigingen en belastingverhogingen wist de economie een mooie groei neer te zetten. Dit heeft ertoe geleid dat de Fed in december uiteindelijk besloot tot het temperen van de monetaire verruiming. De werkgelegenheid nam toe, de werkloosheid daalde. Om de effecten te beperken heeft de FED tegelijkertijd aangegeven om de rente langdurig op een laag niveau te houden. Halverwege het jaar had de Amerikaanse centrale bank al aangekondigd dat het overwoog om de monetaire verruiming te gaan afbouwen. De reactie van financiële markten hierop was heftig.

Europa maakte langzaam vorderingen naar verdere integratie. Ook verbeterden de economische cijfers. De krimp in verschillende landen sloeg om naar een lichte groei en de werkloosheid stabiliseerde. De Europese economie komt langzaam uit de recessie, al zal de groei voorlopig nog zeer beperkt blijven en de werkloosheid hoog. De hervormingsprogramma's in de Zuid-Europese landen beginnen hun vruchten af te werpen. In Japan had de nieuwe Japanse premier, Shinzō Abe, eind 2012 aangekondigd dat hij een einde wilde maken aan de deflatie. De Japanse centrale bank ging akkoord en besloot daarom om onbeperkt obligaties op te kopen. Dit gaf de Japanse markt in 2013 lucht.

Voor Europese aandelen was 2013 een goed jaar. Macro-economische indicatoren begonnen duidelijk op een verbetering te wijzen, terwijl het monetaire beleid van de Europese Centrale Bank ruim bleef en er verdere voortgang werd gemaakt met de invoering van een Europese bankenunie. Voor Amerikaanse aandelen was 2013 een uiterst positief jaar. Het was voor de populaire S&P 500 index het beste jaar sinds 1997 en de index brak verschillende records.

De exportgerichte Noord-Aziatische aandelenmarkten waren beter gepositioneerd om te profiteren van de meevallende ontwikkeling van de wereldeconomie. De Chinese aandelenmarkt kon verliezen over 2013 voorkomen dankzij stimulerend cyclisch beleid in de zomer en de bekendmaking van herstructureringsplannen in november. Aandelenmarkten in Latijns Amerika lieten een gevarieerd beeld zien in het afgelopen jaar. In lijn met de opleving van economische groei in Japan, heeft ook de Japanse aandelenmarkt in 2013 een zeer krachtig herstel laten zien. Na een langdurige periode van zwakte sinds het uitbreken van de financiële crisis in 2008 beleefden Japanse aandelen het beste beursjaar sinds 1972. De MSCI Japan aandelenindex behaalde een rendement van 51.9% en liet daarmee alle andere ontwikkelde markten ver achter zich. Dit rendement werd met name in de eerste helft van het jaar behaald. De laatste 6 maanden van het jaar bewoog de markt in een zijwaarts consolidatiepatroon.

De staatsobligatiemarkt werd in 2013 voornamelijk gedreven door een accommoderend beleid van de centrale banken in alle belangrijke regio's. Zowel de macro-economische ontwikkelingen als de inflatievooruitzichten bleven gematigd. Na een aanvankelijk optimistische start van het jaar, zorgden problemen in Italië en Spanje al snel voor een omslag. Beleggers zochten weer de veilige havens op wat, gecombineerd met een zwakke economische groei en lage inflatie, zorgde voor een rentedaling in de kernlanden van Europa. Ook in Japan probeerde de centrale bank met monetaire verruiming de economie te stimuleren en de deflatie op afstand te houden. In april werd de laagste rentestand genoteerd voor de Duitse 10 jaars staatsobligaties, namelijk 1,16%. De yieldcurve vervalste door een afnemend renteverskil tussen de lange en korte obligatierente. Na de aankondiging van de Amerikaanse centrale bank over het temperen van de monetaire verruiming kwamen obligaties van opkomende markten onder druk en daalden de aandelen koersen. Obligatierentes stegen. De 10 jarige Duitse rente steeg tot ruim 2,0% in september. Het renteverskil tussen korte en lange obligaties nam toe, zodat de rentecurve versteilde.

Alle dreigende issues werden echter voortvarend opgelost en de Amerikaanse economie bleef zich ook in het laatste kwartaal positief ontwikkelen. Tegen de verwachting van veel beleggers in, heeft de sterkere economische groei in combinatie met hogere inflatie en hogere inflatieverwachtingen vooralsnog niet geleid tot hogere renteniveaus in Japan.

Bedrijfsobligaties met een hoge kredietwaardigheid lieten een positief rendement zien. De markt werd in belangrijke mate gesteund door het stimulerende beleid van centrale banken, en door het herstel van de Europese economische groei in de tweede helft van het jaar. De markt werd wat nerveus toen de Fed aankondigde op termijn een eind te willen maken aan het obligatie-opkoopprogramma. Toen de rust hersteld was konden met name obligaties met een hoger risicoprofiel een uitstekende performance laten zien. Opkomende landen, die hadden geprofiteerd van het ruime monetaire beleid, ondervonden veel last van stijgende rentes in de VS en dalende opbrengsten in opkomende landen. Na vier goede jaren was 2013 een jaar om snel te vergeten voor opkomende landen.

5.3.4. Beleggingsvooruitzichten

De vooruitzichten voor Europese aandelen zijn gematigd positief. Zolang de verbetering in de economische groei doorzet en de overheidsfinanciën zich stabiliseren kan het vertrouwen van beleggers verder toenemen en lijkt angst voor deflatie overdreven. Ook ziet het er naar uit dat het beleid van de Europese Centrale Bank gunstig zal zijn voor aandelen, waarvan de waarderingen nog steeds aantrekkelijk zijn ten opzichte van andere vermogenscategorieën zoals obligaties.

De vooruitzichten voor Noord-Amerikaanse aandelen zijn tevens gematigd positief. Zolang de onderliggende economie blijft groeien en de centrale bank niet begint met het verkrappen van de geldmarkt, is er geen directe aanleiding tot zorg. Echter de waardering van de aandelenmarkt is vrij hoog.

Voor Azië is vooral van belang dat het doorvoeren van hoognodige herstructureringen in China niet tot een te sterk afremmen van de economische groei zal leiden.

Ondanks de koersstijgingen van meer dan 50% zijn aandelenwaarderingen in Japan nog steeds aantrekkelijk te noemen. Naar onze verwachting zal de Japanse economie de komende jaren verder herstel laten zien. De belangrijkste korte termijn risico's voor Japanse aandelen zijn afzwakkende wereldwijde groei en de toegenomen geopolitieke spanningen met belangrijke handelspartner China.

De vooruitzichten voor de aandelenmarkten in Latijns Amerika zijn gevarieerd. Het patroon van het afgelopen jaar dat sommige landen weten te profiteren van de aantrekkende economische groei, terwijl andere knel komen te zitten met oplopende rentelasten, zal naar onze verwachting in 2014 aanhouden. Gedurende het jaar, wellicht pas in 2015, kunnen de vooruitzichten ook voor landen als Brazilië er beter uit gaan zien, als de wereldhandel echt weer op volle toeren draait en geld weer gaat stromen naar de ontwikkelingslanden toe.

We verwachten dat de rentes in de core-landen op lage niveaus zullen blijven en dat de ECB de officiële rente laag zal houden. De budgettaire en economische hervormingen in de diverse Europese landen en de beleidsmaatregelen van de ECB hebben er voor gezorgd dat de financiële onevenwichtigheden zijn afgenomen en de situatie in Europa stabiel is geworden. De groei in Europa zal echter de komende periode zeer gematigd zijn door de hoge werkloosheid en het afgenomen consumentenvertrouwen.

Wij verwachten dat de rendementen van bedrijfsobligaties over 2014 gevoelig zullen zijn voor een stijging van de onderliggende rentes op overheidsobligaties. Per saldo voorzien wij een bescheiden positief rendement voor bedrijfsobligaties, waarmee deze categorie de gebruikelijke positie tussen overheidsobligaties en high yield obligaties inneemt.

5.4. Financiële resultaten en stand van zaken

5.4.1. Solvabiliteit en liquiditeit

Liquiditeit

De premiebijdragen van de aangesloten ondernemingen zijn circa 1,3% lager (2012: 1,5% lager) dan de aan de verzekeraar verschuldigde premies, verhoogd met de pensioenuitvoeringskosten en rekening houdend met de vrijval van de excassokostenopslag. Dit heeft een negatief effect op de liquiditeit.

Solvabiliteit

De financiële positie van het pensioenfonds komt tot uitdrukking in de zogeheten dekkingsgraad, die de verhouding aangeeft tussen het pensioenvermogen en de technische voorzieningen. Het pensioenvermogen is daarbij de som van de technische voorzieningen en het vermogen van het pensioenfonds.

De dekkingsgraad bedraagt per ultimo 2013 124,7% (2012: 116,6%).

Het solvabiliteitsrisico is volledig afgedekt middels een garantiecontract met de verzekeraar. Op basis van de bepalingen in de Pensioenwet dient het fonds met ingang van boekjaar 2010 een minimaal vereist eigen vermogen aan te houden; dit is vastgesteld op 25% van de jaarlijkse beheerkosten en bedraagt € 201.158 (te weten 0,12% van de technische voorzieningen). Het vereist eigen vermogen is gelijk gesteld aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Herstelplan

Onder invloed van de financiële crisis is de dekkingsgraad van veel pensioenfondsen eind 2008 sterk gedaald. Deze fondsen moesten voor 1 april 2009 een lange en een korte termijn herstelplan indienen bij DNB. Wat houden deze herstelplannen in?

Lange termijn herstelplan

Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds onder het vereist eigen vermogen ligt, maar boven het minimaal eigen vermogen (100,12%), is er sprake van een reservetekort. Pensioenfondsen moeten in dat geval een lange termijn herstelplan opstellen. Dit plan bevat de concrete maatregelen waardoor het fonds binnen een termijn van maximaal vijftien jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen. Door het herstelplan wordt voorkomen dat het herstel van een groot reservetekort naar achteren wordt verschoven.

Korte termijn herstelplan

Als een pensioenfonds minder eigen vermogen heeft dan het minimaal vereist eigen vermogen (100,12%), is er sprake van een situatie van onderdekking. Pensioenfondsen moeten in dat geval een korte termijn herstelplan opstellen. Het korte termijn herstelplan bevat de concrete maatregelen waardoor het fonds binnen een termijn van maximaal drie jaar weer gaat voldoen aan het minimaal vereist eigen vermogen. In geval van onderdekking kan niet worden geïndexeerd en wordt waardeoverdracht bemoeilijkt. Daarom is het in het belang van de deelnemers dat een dergelijke situatie tijdig wordt hersteld.

Volledig verzekerd

Gezien het feit dat het fonds volledig verzekerd is, hoefde het fonds geen herstelplan op te stellen. Het bestuur is vanzelfsprekend continu bezig met het vormgeven van maatregelen die erop gericht zijn om de financiële situatie van het fonds te verbeteren.

5.4.2. Resultaat pensioenfonds

Het totaal resultaat over het boekjaar bedraagt € 13.088.229 (2012: € 3.321.920). Voor het verkrijgen van inzicht in de verschillende verlies- en winstbronnen die tot dit resultaat hebben geleid is een actuariële analyse gemaakt. Het resultaat van deze analyse is in het onderstaande overzicht vermeld :

	2013	2012
Premiebijdragen werkgevers en werknemers	3.661.817	3.598.093
Kosten pensioenopbouw – garantiecontract	(3.891.286)	(3.743.114)
<i>Resultaat op premies</i>	(229.469)	(145.021)
Pensioenuitvoeringskosten	(804.632)	(805.725)
Bijdrage kosten (vanuit premiebijdragen)	804.632	805.725
<i>Resultaat op kosten</i>	0	0
Ontvangen en betaalde intrest	287.651	254.589
<i>Resultaat op intrest</i>	287.651	254.589
Uitkeringen deelnemers	(4.782.838)	(4.579.340)
Afkopen aan deelnemers	(70.744)	(794.678)
Uitkeringen verzekering – garantiecontract	4.782.838	4.579.340
Afkopen klein pensioen – garantiecontract	70.744	794.678
<i>Resultaat op uitkeringen</i>	0	0
Binnenkomende waardeoverdrachten	261.956	38.680
Koopsommen waardeoverdrachten	(241.205)	(26.458)
Uitgaande waardeoverdrachten	(381.237)	(34.285)
Afkopen waardeoverdrachten	268.535	26.149
<i>Resultaat op waardeoverdrachten</i>	(91.951)	4.086
Toeslagverlening (niet vanuit premiebijdragen)	20.000	0
Uitkering overrente	12.410.598	2.956.024
Aandeel in technisch resultaat	505.139	172.952
Overige baten	186.261	79.290
Overige resultaten	13.121.998	3.208.266
Resultaat boekjaar	13.088.229	3.321.920

5.4.3. Financiële vooruitzichten

De solvabiliteit van het fonds is in hoge mate afhankelijk van de ontwikkelingen op de financiële markten. Met name de ontwikkeling van de rentetermijnstructuur en de ontwikkeling op de aandelenmarkt zijn hierbij van belang. Het bestuur verwacht dat de onzekerheid op de financiële markten voorlopig zal aanhouden. Naar verwachting zal geen sprake zijn van een substantiële verbetering van de solvabiliteit op korte termijn. Het solvabiliteitsrisico is volledig afgedekt middels een garantiecontract met Aegon.

De onzekerheid op de financiële markten leidt ertoe dat geen betrouwbare voorspellingen kunnen worden gedaan over de hoogte het financiële resultaat.

5.4.4. Uitvoeringskosten

In haar Aanbevelingen Uitvoeringskosten van november 2011 heeft de Pensioenfederatie aanbevolen om de kosten van pensioenuitvoering per deelnemer en de kosten van vermogensbeheer in procenten van het gemiddeld belegd vermogen te rapporteren. Het aantal deelnemers is hierbij de som van de actieve deelnemers en pensioengerechtigden.

De integrale kosten van de pensioenregeling kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Pensioenbeheer		
Pensioenuitvoeringskosten	804.632	805.725
Kostenopslagen begrepen in premies verzekering	96.357	96.343
Vermogensbeheer		
Directe kosten vermogensbeheer	9.495	9.320
Indirecte kosten vermogensbeheer verrekend met indirecte beleggingsopbrengsten	436.294	392.667
Transactiekosten	37.947	104.885
Integrale kosten pensioenregeling	1.384.725	1.408.940
Kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer	325	325
De kosten van vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,24%	0,23%
De transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,02%	0,06%

5.5. Pension Fund Governance

Het bestuur van het pensioenfonds streeft als eindverantwoordelijke uitvoerder van de door sociale partners overeengekomen pensioenregeling naar een optimale kwaliteit, zorgvuldigheid en openheid met betrekking tot die uitvoering. Het bestuur onderschrijft dan ook de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur (Pension Fund Governance, hierna PFG) die de Stichting van de Arbeid in 2005 heeft vastgesteld en thans zijn opgenomen in de Pensioenwet (PW) en zal deze principes naleven.

Hieronder volgt een beschrijving van hoe het bestuur invulling heeft gegeven aan de diverse principes.

5.5.1. Transparantie, communicatie en openheid

Het bestuur geeft inzicht in de besluitvormingsprocedures. Geldige besluiten kunnen door het bestuur genomen worden in vergaderingen waarin ten minste de helft plus één van de bestuursleden van het algemeen bestuur tegenwoordig of vertegenwoordigd is.

Als het aantal bestuursleden van werkgeverszijde ongelijk is aan het aantal bestuursleden van werknemerszijde, wegen de stemmen van de oververtegenwoordigde bestuursleden zoveel minder als nodig om een gelijk stemgewicht van beide geledingen te bereiken.

Het bestuur publiceert jaarlijks een jaarverslag dat voldoet aan de eisen die het Burgerlijk Wetboek en de Raad voor de Jaarverslaggeving daaraan stellen. Het jaarverslag wordt tevens gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel waar het pensioenfonds ingeschreven staat.

Geïnteresseerden kunnen de statuten en het pensioenreglement van het pensioenfonds opvragen bij het fonds.

In 2013 is een nieuwe pensioenleeswijzer opgesteld en is de website van het pensioenfonds live gegaan.

5.5.2. Bestuur

Integere bedrijfsvoering

Het beleid van het bestuur van het fonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de PW. Dit houdt onder meer in:

- een adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en risicobeheersing;
- een analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- het voorkomen van belangenverstremgeling;
- een duurzame beheersing van (financiële) risico's.

Deze zaken zijn onder meer uitgebreid vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), de gedragscode van het fonds en in het jaarverslag.

Functioneren van het bestuur

Het bestuur evalueert (jaarlijks) zijn functioneren zowel collectief als individueel aan de hand van een model.

Nieuwe statuten

Na inwerkingtreding van de nieuwe statuten per 1 juli 2014 wordt de huidige One Tier Board vervangen door een paritair bestuur. De visitatiecommissie zal verantwoordelijk zijn voor het intern toezicht op het bestuur.

5.5.3. Verantwoordingsorgaan

Het fonds heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld waaraan het bestuur (ten minste één keer per jaar) verantwoording aflegt over het gevoerde beleid. In dit verantwoordingsorgaan zijn actieve deelnemers, pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers evenredig vertegenwoordigd. In het jaarverslag wordt het oordeel van het verantwoordingsorgaan weergegeven alsmede de reactie van het bestuur van het fonds hierop. Hierbij wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Het reglement van het verantwoordingsorgaan en de hierop gewijzigde fondsstatuten zijn per 1 januari 2008 van kracht geworden. De benoeming van de leden van het verantwoordingsorgaan heeft voor het eerst plaatsgevonden in de vergadering van het algemeen bestuur van 16 januari 2008.

Nieuwe statuten

Na inwerkingtreding van de nieuwe statuten per 1 juli 2014 zal het bestuur ten minste twee keer per jaar aan het verantwoordingsorgaan verantwoording afleggen over het gevoerde beleid en wordt de vertegenwoordiging van de actieve deelnemers uitgebreid tot twee personen. De andere geledingen blijven vertegenwoordigd door één persoon.

5.5.4. Intern toezicht

Het bestuur heeft voor de inrichting van het intern toezicht gekozen voor het model 'One Tier Board'. Het algemeen bestuur houdt kritisch toezicht op het dagelijks bestuur van het pensioenfonds. Het dagelijks bestuur is in 2012 uitgebreid naar drie leden welke door het algemeen bestuur worden benoemd. In 2013 is de heer A.J. Voskamp als secretaris afgetreden en zijn de heer J.P. van Til en de heer S.J. Boer benoemd tot respectievelijk secretaris en lid van het dagelijks bestuur. De zittingstermijn van de leden van het dagelijks bestuur wordt bepaald door het algemeen bestuur.

Nieuwe statuten

Na inwerkingtreding van de nieuwe statuten per 1 juli 2014 wordt de huidige One Tier Board vervangen door een paritair bestuur. De visitatiecommissie zal verantwoordelijk zijn voor het intern toezicht op het bestuur.

5.5.5. Deskundigheidsbevordering

Ieder bestuur moet, om inzicht te krijgen in het deskundigheidsniveau van de individuele bestuursleden en te bepalen welk bestuurslid op een bepaald gebied nog opleiding nodig heeft, beschikken over een deskundigheidsplan. Het bestuur van het fonds beschikt reeds enige jaren over een deskundigheidsplan. In dit plan is per bestuurslid aangegeven in welke mate de deskundigheid aanwezig is en of op een bepaald terrein vergroting van de deskundigheid noodzakelijk is. Met het wettelijk incorporeren van de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur is deskundigheidsbevordering meer dan voorheen een dynamisch onderwerp geworden. Dit is ook terug te vinden in de nieuwe opzet van het deskundigheidsplan.

Het bestuur bepaalt zelf hoe het benodigde deskundigheidsniveau bereikt zal worden. Concreet wordt daarom een opleidingstraject in het deskundigheidsplan opgenomen. Het deskundigheidsplan wordt jaarlijks aangepast en bevat objectieve criteria voor periodieke evaluatie.

Het bestuur heeft besloten om ook het verantwoordingsorgaan in het deskundigheidsplan op te nemen. Een en ander heeft ultimo 2008 een nadere invulling gekregen.

Bij het toetreden van een nieuw bestuurslid wordt diens deskundigheid vastgesteld en die van het gehele bestuur opnieuw bevestigd. In de loop van 2013 waren zodoende verschillende cursussen voor diverse betrokkenen aan de orde, waarin behalve de deskundigheid op diverse aandachtsgebieden ook competenties van belang zijn.

5.5.6. Vergoedingsregeling

De voorzitter ontvangt een vaste vergoeding. De overige leden van het algemeen bestuur hebben recht op vacatiegeld voor het deelnemen aan bestuursvergaderingen en aan andere bijeenkomsten waar hun aanwezigheid gewenst is. Reis- en verblijfskosten door de leden van het algemeen bestuur in de uitoefening van hun functie gemaakt, worden vergoed. De secretaris van het algemeen bestuur ziet af van vergoedingen. Ook de leden van het verantwoordingsorgaan hebben recht op vacatiegeld.

Ten aanzien van de hoogte van de vergoedingen geldt dat de zogenaamde SER-vergoedingen worden gevolgd.

5.5.7. Geschillenprocedure

Het fonds heeft een geschillenprocedure opgesteld. Geschillen kunnen worden ingediend bij de secretaris van de Commissie van Beroep. In het boekjaar zijn geen geschillen aanhangig gemaakt.

5.6. Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het bestuur is van mening dat het pensioenfonds een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft. Hierin past ook maatschappelijk verantwoord beleggen.

Dat betekent dat het bestuur de mening heeft dat het pensioenfonds niet dient te beleggen in ondernemingen die in strijd handelen met deze maatschappelijke verantwoording. Aegon, als vermogensbeheerder van het pensioenfonds, onderschrijft deze visie. De beleggers van Aegon sluiten met hun beleggingsbeleid aan bij de Code of Conduct die Aegon wereldwijd voert. Deze (hoge) standaarden gelden voor de bedrijven waarin Aegon belegt. De beleggingen volgens deze Code of Conduct sluiten actieve beleggingen in bedrijven die clusterbommen en chemische wapens produceren, ernstige milieuverontreinigende bedrijven en bedrijven die kinderarbeid toestaan uit.

Hierbij past de kanttekening dat de verschillende Social Responsible Indices verschillende maatstaven hanteren in hun definitievorming. En ook deskundige wetenschappers op dit gebied blijken nauwelijks in staat exact te formuleren hoe in hun ogen de grenzen van toelaatbare gradaties getrokken kunnen worden. Gezien het feit dat het maatschappelijk verantwoord beleggen sectorbreed een actueel onderwerp van gesprek is, volgt het bestuur de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend.

Amsterdam, 19 juni 2014

Drs. R.P. van Leeuwen
Voorzitter algemeen bestuur

E.J. Tromp
Voorzitter dagelijks bestuur

Jaarrekening

6. Balans per 31 december 2013

(Bedragen in euro en na bestemming van het resultaat)

Activa		2013	2012
Verzekeringsdeel technische voorzieningen			
Garantiecontracten	12.2.1	174.884.658	181.857.762
Overige vorderingen uit hoofde van verzekeringsdeel technische voorzieningen	12.2.3	757.470	252.331
		175.642.128	182.110.093
Vorderingen en overlopende activa			
Vorderingen uit verzekering	12.3.1	42.522.878	29.675.190
Overige vorderingen	12.3.2	402.023	309.853
		42.924.901	29.985.043
Overige activa			
Liquide middelen	12.4.1	173.741	67.507
Totaal activa		218.740.770	212.162.643

Passiva		2013	2012
Stichtingskapitaal en reserves			
Stichtingskapitaal	12.5.1	8	8
Wettelijke en statutaire reserves	12.5.2	42.465.383	29.882.293
Bestemmingsreserves	12.5.3	757.470	252.331
		<u>43.222.861</u>	<u>30.134.632</u>
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	12.6.1	174.884.658	181.857.762
Overige schulden en overlopende passiva			
Overige schulden	12.7.1	633.251	170.249
		<u>218.740.770</u>	<u>212.162.643</u>
Totaal passiva		<u>218.740.770</u>	<u>212.162.643</u>

7. Staat van baten en lasten over 2013

(Bedragen in euro)

Staat van Baten en Lasten		2013	2012
BATEN			
Premiebijdragen	13.1	4.466.449	4.403.818
Baten uit verzekering	13.2	17.769.319	8.502.994
Overige baten	13.3	473.912	333.879
Totaal baten		22.709.680	13.240.691
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	13.4	4.853.582	5.374.018
Pensioenuitvoeringskosten	13.5	804.632	805.725
- Pensioenopbouw	13.6.1	3.719.880	3.583.030
- Indexering en overige toeslagen	13.6.2	(20.000)	0
- Rentetoevoeging	13.6.3	5.245.767	5.214.259
- Onttrekking voor pensioenuitkeringen	13.6.4	(4.853.665)	(5.374.144)
- Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	13.6.5	(86.724)	(94.488)
- Wijziging marktrente	13.6.6	(9.603.618)	9.921.822
- Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	13.6.7	(27.329)	487
- Wijziging uit hoofde van actuariële uitgangspunten	13.6.8	(618.121)	2.128.090
- Overige mutatie voorziening pensioenverplichtingen	13.6.9	(729.294)	(279.776)
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		(6.973.104)	15.099.280
Mutatie verzekeringsdeel technische voorzieningen	13.7	6.973.104	(15.099.280)
Kosten pensioenopbouw	13.8	3.871.286	3.743.114
Saldo overdracht van rechten	13.9	91.951	(4.086)
Totaal lasten		9.621.451	9.918.771
Saldo baten en lasten		13.088.229	3.321.920

Bestemming van resultaat	2013	2012
Wettelijke en statutaire reserves		
Mutatie Algemene Reserve	12.583.090	3.148.968
Mutatie Reserve technische winstdeling	505.139	172.952
Totaal bestemming van het resultaat	13.088.229	3.321.920

8. Kasstroomoverzicht over 2013

(Bedragen in euro)

	2013	2012
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	4.538.916	4.392.970
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	(443.511)	(391.017)
Betaalde premies verzekering	(3.989.171)	(4.040.000)
	106.234	38.047
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	0	36.718
	106.234	(1.329)
Mutatie liquide middelen		
Liquide middelen ultimo	173.741	67.507
Liquide middelen primo	(67.507)	(68.836)
Mutatie liquide middelen	106.234	(1.329)

9. Toelichtingen

9.1. Verzekering

Het pensioenfonds heeft voor een periode van vijf jaar zijn pensioenregeling verzekerd bij Aegon Levensverzekering N.V. Het verzekeringstechnische risico is ondergebracht in een garantieovereenkomst die is ingegaan op 1 januari 2010 en een looptijd heeft tot 31 december 2014. De verzekeringsmaatschappij garandeert de tarieven tot en met de einddatum van de overeenkomst en daarna levenslang de op 31 december 2013 gefinancierde pensioenen.

Het pensioenfonds deelt in de technische resultaten welke de verzekeraar behaalt. Jaarlijks wordt het resultaat op sterfte, arbeidsongeschiktheid en mutaties vastgesteld en gereserveerd. Op de einddatum van de overeenkomst heeft het fonds recht op een aandeel van 70% in het gecumuleerde en opgerente technische resultaat. Een eventueel negatief technisch resultaat komt ten laste van de verzekeringsmaatschappij.

De verzekeraar heeft de tegenover de pensioenverplichtingen aangehouden beleggingen ondergebracht in een gesepareerd beleggingsdepot. Hierdoor ontvangt het pensioenfonds jaarlijks de overrente die met dit gesepareerd beleggingsdepot wordt gerealiseerd. Eventuele negatieve overrente wordt echter niet bij het pensioenfonds in rekening gebracht, maar inclusief 4% intrest, doorgeschoven naar het volgende verslagjaar.

Vrij vermogen

Het pensioenfonds beschikt ultimo 2013 over een vrij vermogen dat bij de verzekeraar is belegd in een gesepareerd beleggingsdepot van € 28.321.097 (2012: € 22.995.858).

Over dit vrij vermogen kan door het pensioenfonds te allen tijde vrij worden beschikt. Jaarlijks wordt op basis van het rendement van het beleggingsdepot een intrestbijschrijving aan dit vrije vermogen gedaan.

Volgens de nieuwe richtlijnen RJ610 is deze post opgenomen als onderdeel van de vordering op de verzekeraar.

Negatieve overrente

De (opgerente) negatieve overrente binnen het huidige garantiecontract met verzekeraar Aegon bedraagt ultimo 2013 nihil (2012: € 3.302.912). Hierbij is reeds rekening is gehouden met de verrekening van de overrente over het lopende boekjaar. Omdat er sprake is van een garantiecontract, wordt negatieve overrente niet rechtstreeks ten laste van het pensioenfonds gebracht, maar verrekend met mogelijke positieve toekomstige overrentes (na aftrek van de intrestbijschrijving aan het vrije vermogen). Voor deze intrestgarantie die met verzekeraar is overeengekomen, is een garantievergoeding verschuldigd.

9.2. Technische winstdeling

De technische winstdeling wordt jaarlijks in het resultaat van het pensioenfonds verantwoord (op het moment van ontstaan) en niet op het moment van uitkering na afloop van de winstdelingsperiode (1 januari 2015). Het 70% aandeel in het door de verzekeraar gereserveerde (opgerente) technisch resultaat bedraagt ultimo boekjaar 2013 € 757.740 aangezien sprake is van een positief cumulatief technisch resultaat tot en met boekjaar 2013 (ad € 1.082.100). Het gaat hierbij om een voorwaardelijke niet direct opeisbare vordering. Het jaarlijkse aandeel in het technisch resultaat wordt vanuit de winstbestemming toegevoegd c.q. onttrokken aan de 'Reserve technische winstdeling' (voor zover sprake is van een gecumuleerd positief technisch resultaat over de lopende winstdelingsperiode).

10. Toelichting grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

10.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Voor zover niet anders vermeld worden activa en passiva op nominale waarde gewaardeerd. Activa en passiva in vreemde valuta worden gewaardeerd tegen de koersen per balansdatum. De hieruit voortvloeiende koersverschillen worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

10.2. Opname in de balans of staat van baten en lasten

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

10.3. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en de regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

10.4. Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

10.5. Verzekeringsdeel technische voorzieningen

Vorderingen uit het verzekeringcontract die classificeert als garantiecontract worden gelijk gesteld aan de hiertegenover staande voorziening voor pensioenverplichtingen. Bij de waardering van de vordering wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de verzekeraar middels een afslag voor kredietrisico.

Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in verzekeringsovereenkomsten worden verantwoord op het moment van toekenning door de verzekeraar.

In de toelichting op de balans dient, indien sprake is van een verzekeringcontract waarvoor een gesepareerd beleggingsdepot wordt aangehouden, het verloop van de beleggingen zichtbaar te worden gemaakt. Voor de grondslagen van die verloopoverzichten gelden de volgende waarderinggrondslagen:

Obligaties, hypotheke en aandelen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Voor de participaties in Aegon fondsen betekent dit, dat de intrinsieke waarde per participatie als basis voor de berekening van de actuele waarde wordt gehanteerd.

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Alle resultaten, zowel gerealiseerde als ongerealiseerde, worden onmiddellijk ten gunste respectievelijk ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

10.6. Vorderingen en overlopende activa

Voor zover noodzakelijk wordt op de vorderingen en overlopende activa een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

10.7. Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente.

Bij de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling van betaling wegens arbeidsongeschiktheid is verleend.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- a. De rentevoet is de DNB yield curve per einde jaar (rentetermijnstructuur).
- b. De sterftekansen zijn ontleend aan de AG prognosetafel 2012-2062 (2011: AG prognosetafel 2010-2060), waarbij rekening is gehouden met ervaringssterfte door het toepassen van correctiefactoren op de sterftekansen die Mercer heeft vastgesteld voor inkomensklasse "Midden".
- c. Voor het partnerpensioen is aangenomen dat de partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en drie jaar ouder is dan de verzekerde vrouw.

d. Voor mannen worden de volgende gehuwdheidsfrequenties toegepast:

Leeftijd	Gehuwdheidsfrequentie
tot 18 jaar	0
van 18 tot 25 jaar	$0,01 + 0,07 (x-18)$
van 25 tot 35 jaar	$0,50 + 0,04 (x-25)$
van 35 tot 65 jaar	0,90
van 65 jaar en hoger	1

Voor vrouwen worden de volgende gehuwdheidsfrequenties toegepast:

Leeftijd	Gehuwdheidsfrequentie
tot 18 jaar	0
van 18 tot 25 jaar	$0,05 + 0,10 (y-18)$
van 25 tot 30 jaar	$0,75 + 0,02 (y-25)$
van 30 tot 50 jaar	0,85
van 50 tot 65 jaar	$0,85 - 0,01 (y-50)$
van 65 jaar en hoger	1

e. De netto premiereserve wordt verhoogd met een excassoreserve van 1,75% van de netto premiereserve.

f. De schadevoorziening voor verzekerden met vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid is bepaald als de bruto koopsom voor het nog niet gefinancierde gedeelte van de verzekering.

10.8. Algemene kosten

De kosten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

10.9. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

11. Risicobeheer en derivaten

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de aangesloten werkgevers en de deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele indexatie van opgebouwde pensioenrechten.

In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Verzekeringsbeleid;
- Toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyse ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in de jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van onderstaande belangrijkste (belegging)risico's.

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten. Het Aegon Long Duration Overlay fonds wordt gebruikt om de rentegevoeligheid van de beleggingen meer in lijn te brengen met de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Het Aegon Tactical Interest Rate Overlay fonds tracht door middel van een actief looptijd-, landen- en inflatiebeleid waarde toe te voegen aan de beleggingen. Binnen het Aegon World Equity Fund (EUR) worden valutarisico's in US dollar, Britse pond en Japanse yen naar euro's afgedekt.

11.1. Actuariële risico's

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langleven, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevenrisico

Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld is verondersteld bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Ondanks dat voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt uitgegaan van prudente sterftetekansen, blijft de kans aanwezig dat langer pensioen moet worden uitgekeerd dan is voorzien.

Kortlevenrisico

De kans bestaat dat een deelnemer in het pensioenfonds komt te overlijden en een nabestaanden en/of wezenpensioen ingaat, waarvoor een extra toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen moet plaatsvinden. Dit noemen we het kortlevenrisico.

Zowel het langlevens- als kortlevensrisico is volledig verzekerd op grond van de met de verzekeraar gesloten verzekeringsovereenkomst. Dit betekent dat negatieve gevolgen uit hoofde van dit risico voor rekening van de verzekeraar komen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat voorzieningen moeten worden getroffen in verband met arbeidsongeschiktheid van deelnemers waardoor vrijstelling van premiebetaling en/of een arbeidsongeschiktheidspensioen wordt toegekend. Als de mutatie van de voorziening voor arbeidsongeschiktheid in een jaar uitgaat boven de beschikbare premie(opslag) is sprake van een verlies op arbeidsongeschiktheidsrisico.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico is volledig verzekerd op grond van de met de verzekeraar gesloten verzekeringsovereenkomst. Dit betekent dat negatieve gevolgen uit hoofde van dit risico voor rekening van de verzekeraar komen.

11.2. Belangrijkste beleggingsrisico's

Marktrisico

Marktrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, commodities, private equity en vastgoed) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruik gemaakt van actieve weging van de diverse assetcategorieën en incidenteel gebruik van derivaten.

Valutarisico

De koersverschillen van buitenlandse valuta's ten opzichte van de euro zijn van invloed op het vermogen van het pensioenfonds. Het valutarisico behoeft alleen voor de zakelijke waarden naar euro's afgedekt te worden; deze afdekking heeft per 1 december 2007 plaatsgevonden.

11.3. Toeslagenrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie de pensioenen te indexeren. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in rente, rendement, looninflatie en demografie. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de indexatietoezegging voorwaardelijk is.

De zogenaamde reële dekkingsgraad geeft zicht op de mate waarin kan worden geïndexeerd (ook wel aangeduid als de indexatieruimte). Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden onvoorwaardelijke nominale pensioenverplichtingen verdisconteerd tegen een reële, in plaats van een nominale rentetermijnstructuur. Omdat er op dit moment geen markt voor financiële instrumenten aanwezig is waaruit de reële rentetermijnstructuur kan worden afgeleid, wordt gebruik gemaakt van een benaderingswijze.

De nominale rente kan worden verminderd met een bepaald (vast) percentage dat de streefindexatie op lange termijn weergeeft. Ook kan gebruik worden gemaakt van de verwachte loon- of prijsinflatie (afhankelijk van het toeslagenreglement).

11.4. Risico van financiële instrumenten

Het pensioenfonds heeft een garantiecontract bij Aegon Levensverzekering N.V. hetgeen betekent dat zij niet is blootgesteld aan prijsrisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, kasstroomrisico en operationeel risico voor zover deze risico's samenhangen met de in het contract opgenomen financiële instrumenten.

Systeemrisico

Systeemrisico is het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale financiële markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert, niet langer verhandelbaar zijn en zelfs hun waarde verliezen. Dit risico is voor het pensioenfonds, evenals voor andere marktpartijen, niet beheersbaar.

11.5. Overige risico's

Kredietrisico verzekeraar

Onder het kredietrisico wordt het solvabiliteits- c.q. faillissementsrisico van de verzekeraar verstaan.

Als gevolg van een herziening van het Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen (Besluit FTK) op 1 februari 2011, is het pensioenfondsen toegestaan het kredietrisico buiten beschouwing te laten bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen en de waardering van de vordering op de verzekeraar op marktwaarde.

Het bestuur heeft gezien de solvabiliteit van Aegon Levensverzekering N.V. besloten om geen kredietafslag te bepalen op de vordering op de verzekeraar ultimo boekjaar.

Matchingrisico

Dit is het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingsportefeuille enerzijds en de verplichtingen anderzijds. In beginsel hebben de verplichtingen, vanwege de lange looptijden, een hogere rentegevoeligheid dan de obligaties in de beleggingsportefeuille. Een daling van de rente leidt dan tot een stijging van de verplichtingen, die slechts gedeeltelijk wordt goedge maakt door een stijging van de waarde van de obligatieportefeuille. Om dit risico te beheersen worden de beleggingen zo goed mogelijk afgestemd op de rentegevoeligheid van de verplichtingen. Dit is gedaan door toevoeging van het Long Duration Overlay Fund (LDO) aan de reeds bestaande portefeuille.

Bestuursrisico

Onder het bestuursrisico wordt het risico verstaan, dat het bestuur op deelgebieden qua kennis en know how tekort schiet, dit al dan niet veroorzaakt door niet voorziene bestuursvacatures. Dit risico wordt binnen de huidige opzet van het pensioenfonds beheersbaar geacht, mede gezien het feit dat het bestuur wordt bijgestaan door een actuariael en beleggingsadviseur, alsmede op financieel gebied door een externe accountant.

Wel zal het bestuur – mede in het kader van Pension Fund Governance én ter beheersing van dit risico - extra aandacht besteden aan de benodigde deskundigheid.

Bestuurdersaansprakelijkheidsrisico

Feitelijk is het bestuurdersaansprakelijkheidsrisico géén risico dat het pensioenfonds raakt. Het gaat hier immers om de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuursleden, nadat het fonds op zijn aansprakelijkheid is aangesproken, dan wel indien de aansprakelijkheidsclaim volledig zou moeten worden geweten aan de bestuursleden persoonlijk.

Dit laatstgenoemde risico wordt betrekkelijk gering geacht vanwege zaken als getoetste betrouwbaarheid, bewezen integriteit, geen persoonlijke belangen voor het bestuurderscollectief, geen beleggingshandelingen door bestuursleden en tot slot de zorgvuldige totstandkoming van bestuursbesluiten. Desalniettemin is een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering gesloten ter vermindering van dat risico.

Operationele risico's

Dit is het risico ten gevolge van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Onder deze definitie vallen operationele gebeurtenissen zoals IT-problemen, tekortkomingen van de organisatiestructuur of interne controle, menselijke fouten, bijvoorbeeld de onjuiste afwikkeling van transacties, verkeerde verwerking van gegevens, fraude en externe bedreigingen. Dergelijke risico's worden beheerst door een strakke administratieve organisatie en interne controle, een calamiteitenplan plus uitwijkvoorziening en een gedragscode.

Het bestuur van het pensioenfonds ziet er dan ook op toe dat Aegon voldoende maatregelen neemt om dit risico te minimaliseren. Hier hebben de Beleidsregels Uitbesteding ook aan bijgedragen. Los van hetgeen in de ABTN vermeld staat ter waarborging van een goede administratieve organisatie en interne beheersing beschikt Aegon ook over een calamiteitenplan en een gedragscode waaraan iedere medewerker zich dient te houden.

11.6. Risicoanalyse door De Nederlandsche Bank

Het toezichtsproces van DNB is er onder meer op gericht potentiële problemen te identificeren. Hiertoe is het noodzakelijk een actueel beeld te hebben van alle onder toezicht staande instellingen. Op basis van de risicoanalyse methode FOCUS! worden alle onder toezicht van DNB staande instellingen systematisch in kaart gebracht.

Door de inherente risico's van instellingen en organisatieonderdelen te typeren, en de gehanteerde beheersingsmaatregelen te analyseren wordt binnen de applicatie FOCUS! een risicoprofiel samengesteld. Op basis van dit risicoprofiel kunnen binnen het toezicht prioriteiten worden gesteld. FOCUS! neemt hiermee een centrale rol in binnen het toezichtsproces. FOCUS! vloeit voort uit de lessen van de kredietcrisis en bouwt voort op FIRM, de methodiek in het verleden bij DNB in gebruik was.

12. Toelichting op de balans

12.1. Algemeen

Belegging in premiebijdragende onderneming(en)

Er vinden geen beleggingen plaats in de premiebijdragende ondernemingen.

Uitlenen van beleggingen

Binnen de Aegon Pools vindt security lending plaats. Over de uitgeleende stukken wordt een kredietrisico gelopen. Om dit kredietrisico zoveel mogelijk te beperken, zijn contractuele afspraken gemaakt ten aanzien van de te verkrijgen zekerheden (collateral). De beheerder toetst dagelijks of de collateral toereikend is en of voldaan is aan de contractuele afspraken.

In het boekjaar heeft geen security lending plaatsgevonden; de in het boekjaar ontvangen fee bedraagt nihil (2012: nihil).

Afdekkingstransacties

Het renterisico van de vastrentende portefeuille wordt afgedekt middels het zogenaamde Long Duration Overlay Fund.

12.2. Verzekeringsdeel technische voorzieningen

12.2.1. Garantiecontracten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Garantiecontracten met beleggingsdepot	174.884.658	181.857.762

Het verloopoverzicht van het verzekeringsdeel van de technische voorziening is gelijk aan het verloop zoals opgenomen onder de toelichting op de voorziening pensioenverplichtingen onder punt 12.6.1 van de toelichting.

	2013	2012
Stand primo boekjaar	181.857.762	166.758.481
Pensioenopbouw	3.719.880	3.583.030
Indexering en overige toeslagen	(20.000)	0
Rentetoevoeging	5.245.767	5.214.259
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(4.853.665)	(5.374.144)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(86.724)	(94.488)
Wijziging marktrente	(9.603.618)	9.921.822
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	(27.329)	487
Wijziging actuariële grondslagen	(618.121)	2.128.090
Overige mutaties	(729.294)	(279.775)
Stand ultimo boekjaar	174.884.658	181.857.762

12.2.2. Garantiecontracten met beleggingsdepot

Bij de garantiecontracten bestaat de mogelijkheid om de verzekerde pensioenverplichtingen achter te laten bij de verzekeraar. Beleggingsresultaten komen, indien positief ten gunste van het pensioenfonds. Indien deze negatief zijn wordt het negatieve resultaat op de balans van het depot geactiveerd. Toekomstige positieve resultaten worden eerst aangewend om geactiveerde negatieve resultaten te verrekenen.

Bij dit contract is een gesepareerd beleggingsdepot geopend waarin de beleggingsportefeuille de volgende samenstelling en het volgende verloop kent (bedragen op marktwaarde).

Totaal beleggingen gesepareerd beleggingsdepot

Deze beleggingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

	2013	2012
Aandelen	61.872.062	55.192.595
Vastrentende waarden	114.863.860	114.797.377
Derivaten	8.230.041	9.429.946
Beleggingvorderingen	279.034	(276.389)
Stand ultimo boekjaar	<u>185.244.997</u>	<u>179.143.529</u>

Indeling naar waarderingsniveau

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingsmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar drie verschillende waarderingsniveaus:

- Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen van identieke beleggingen in een actieve markt;
- Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van waarderingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata;
- Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waarderingsmodellen waarin geen gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata.

In de onderstaande tabel is de verdeling naar waarderingsniveau weergegeven:

	2013	2012
Niveau 1	0	0
Niveau 2	184.965.963	179.419.918
Niveau 3	0	0
Totaal (excl. Beleggingvorderingen)	<u>184.965.963</u>	<u>179.419.918</u>

De beleggingsfondsen zijn geclassificeerd als niveau 2 of 3 afhankelijk van de onderliggende beleggingen. Vrijwel alle Aegon beleggingsfondsen kennen een dagelijkse intrinsieke waardebeoordeling, dagelijkse toe- en uittredingsmomenten en hebben voornamelijk beursgenoteerde stukken in portefeuille. Hierdoor hebben de beleggingsfondsen meer het karakter van een niveau 1 belegging. Doordat de beleggingsfondsen zelf geen beursnotering kennen, worden de Aegon beleggingsfondsen als niveau 2 geclassificeerd. Een uitzondering hierop betreft onder meer het Aegon Hypothekenfonds waar voornamelijk level 3 beleggingen in zijn opgenomen.

In totalen geven we de volgende specificaties en mutatieoverzichten:

Aandelen

De samenstelling van deze post is als volgt:

	2013	2012
Aandelenbeleggingsfondsen	<u>61.872.062</u>	<u>55.192.595</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	55.192.595	40.733.422
Aankopen	41.000	8.570.000
Verkopen	(5.585.000)	(1.460.000)
Waardeveranderingen	<u>12.223.467</u>	<u>7.349.173</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>61.872.062</u></u>	<u><u>55.192.595</u></u>

Dit betreft participaties in het Aegon World Equity Fund (EUR).

Vastrentende waarden

De samenstelling van deze post is als volgt:

	2013	2012
Credit Funds	19.839.288	19.512.426
Hypotheken	18.351.302	17.335.961
Obligatiebeleggingsfondsen	<u>76.673.270</u>	<u>77.948.990</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>114.863.860</u></u>	<u><u>114.797.377</u></u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	114.797.377	111.460.026
Aankopen	10.720.028	16.535.246
Verkopen	(6.355.861)	(18.463.452)
Waardeveranderingen	<u>(4.297.684)</u>	<u>5.265.557</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>114.863.860</u></u>	<u><u>114.797.377</u></u>

De samenstelling van de vastrentende portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Aegon European Credit Fund	19.839.288	19.512.426
Aegon Hypotheke Fonds	18.351.302	17.335.961
Aegon Core Eurozone Government Bond Index Fund	<u>76.673.270</u>	<u>77.948.990</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>114.863.860</u></u>	<u><u>114.797.377</u></u>

Bij bovenstaande overzicht is geen rekening gehouden met die delen van de voorziening welke geen feitelijke overrentedeling kennen. Dit betreft de aftrek van de voorziening in verband met de reserveverzwaring per 1 januari 1990 en 1 januari 2000 (aftrek K(j) en K'(j), een en ander conform de verzekeringsovereenkomst). De waarde van K(j) ultimo 2013 bedraagt € 1.202.325 (2012: € 1.192.218); de waarde van K'(j) ultimo 2013 bedraagt € 2.713.205 (ultimo 2012: € 2.746.825).

Derivaten

De samenstelling van deze post is als volgt:

	2013	2012
Rentederivaten	<u>8.230.041</u>	<u>9.429.946</u>

Het verloop van deze post is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	9.429.946	6.167.511
Aankopen	762.799	3.480.207
Verkopen	(1.180.260)	(321.747)
Waardeveranderingen	<u>(782.444)</u>	<u>103.975</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>8.230.041</u></u>	<u><u>9.429.946</u></u>

De samenstelling van de beleggingen in derivaten kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Aegon Long Duration Overlay	5.711.238	6.916.396
Aegon Tactical Interest Rate Overlay	<u>2.518.803</u>	<u>2.513.550</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>8.230.041</u></u>	<u><u>9.429.946</u></u>

Beleggingsoverdrachten

De samenstelling van deze post is als volgt:

	2013	2012
Overige overdrachten	<u>279.034</u>	<u>(276.389)</u>
Stand ultimo boekjaar	<u><u>279.034</u></u>	<u><u>(276.389)</u></u>

Ten aanzien van het verzekeringscontract gelden de volgende bepalingen bij contractsbeëindiging:

De lopende verzekeringen worden premievrij gemaakt, waarbij de uitkeringsgarantie voor de volle duur van de verzekeringen blijft gelden. De voor deze garantie verschuldigde vergoeding zal ten laste van de overrente worden gebracht; indien de overrente in enig jaar niet toereikend is om de garantievergoeding te financieren, zullen deze niet in rekening worden gebracht, maar worden behandeld als negatieve overrente en worden verrekend met toekomstige positieve overrente.

Het systeem van technische winstdeling zal komen te vervallen.

12.2.3. Overige vorderingen uit hoofde van verzekeringsdeel technische voorzieningen

Hieronder zijn opgenomen vordering op Aegon Levensverzekering N.V. die niet onmiddellijk opeisbaar zijn. Het betreft de volgende posten:

	2013	2012
Te vorderen technisch resultaat	757.470	252.331

Met de verzekeraar is een technische winstdelingsregeling overeengekomen. Het pensioenfonds krijgt 70% van de cumulatieve technische winst over de contractperiode 2010 tot en met 31 december 2014. Een cumulatief technisch verlies is geheel voor rekening van de verzekeraar.

Het over het boekjaar behaalde technisch resultaat bedraagt € 716.760.

12.2.4. Kredietrisico verzekeraar

Als gevolg van een herziening van het Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen (Besluit FTK) op 1 februari 2011, is het pensioenfondsen toegestaan het kredietrisico buiten beschouwing te laten bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen en de waardering van de vordering op de verzekeraar op marktwaarde.

Het bestuur heeft gezien de solvabiliteit van Aegon Levensverzekering N.V. besloten om geen kredietafslag te bepalen op de vordering op de verzekeraar ultimo boekjaar.

12.3. Vorderingen en overlopende activa

12.3.1. Vorderingen uit hoofde van verzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Rekening courant Aegon Levensverzekering N.V.	14.201.781	6.679.332
Vrije reserve in gesepareerd beleggingsdepot *	28.321.097	22.995.858
Stand ultimo boekjaar	42.522.878	29.675.190

Ad * Binnen het gesepareerde beleggingsdepot worden naast beleggingen voor de voorziening voor pensioenverplichtingen ook beleggingen voor Vrije middelen aangehouden. Op de passivazijde van het depot is een vrije reserve opgenomen die hier op de balans van het pensioenfonds wordt verantwoord.

12.3.2. Overige vorderingen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Te vorderen premies	186.334	115.834
Rekening-courant VUTBZ	115.128	159.147
Nog te ontvangen overgenomen pensioenverplichtingen	59.204	11.107
RC Sportfondsen Nederland (debet)	10.058	18.074
Te vorderen intrest	31.299	0
Vooruitbetaalde kosten	0	5.691
Stand ultimo boekjaar	<u>402.023</u>	<u>309.853</u>

Alle vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar. Op de te vorderen premies is geen voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

12.4. Overige activa

12.4.1. Liquide middelen

Dit betreft saldi van rekeningen bij:

	2013	2012
Rabobank	<u>173.741</u>	<u>67.507</u>
Stand ultimo boekjaar	<u>173.741</u>	<u>67.507</u>

Alle liquide middelen zijn vrij opneembaar.

12.5. Stichtingskapitaal en reserves

12.5.1. Stichtingskapitaal

Het stichtingskapitaal bedraagt € 8 en is gedurende het boekjaar ongewijzigd.

12.5.2. Wettelijke en statutaire reserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Algemene reserve	<u>42.465.383</u>	<u>29.882.293</u>

Het verloop van de algemene reserve is als volgt:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	29.882.293	26.733.325
Mutatie via resultaatbestemming	<u>12.583.090</u>	<u>3.148.968</u>
Stand ultimo boekjaar	<u>42.465.383</u>	<u>29.882.293</u>

12.5.3. Bestemmingsreserves

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Reserve technische winstdeling	757.470	252.331

Het verloop van de verschillende onderdelen van deze post is als volgt:

Reserve technische winstdeling

	2013	2012
Stand primo boekjaar	252.331	79.379
Mutatie via resultaatbestemming	505.139	172.952
Stand ultimo boekjaar	757.470	252.331

12.5.4. Solvabiliteit en herstelplan

Solvabiliteit

De solvabiliteit van het pensioenfonds is als volgt:

	2013	2012
Minimaal Vereist Eigen Vermogen	201.158	201.431
Vereist Eigen Vermogen	201.158	201.431

Volgens de Pensioenwet dient een pensioenfonds een Minimaal Vereist dan wel Vereist Eigen Vermogen aan te houden. Voor het aanhouden van een Minimaal Vereist Eigen Vermogen kon tot 1 januari 2010 een vrijstelling van DNB ontvangen worden.

Ultimo boekjaar 2013 is het Minimaal Vereist Eigen Vermogen gelijk gesteld aan 25% van de jaarlijkse uitvoeringskosten. Het totaal van de uitvoeringskosten bedraagt € 804.632 (2012: € 805.725). Op basis hiervan bedraagt het Minimaal Vereist Eigen Vermogen € 201.158. Het Vereist Eigen Vermogen is gelijk gesteld aan het Minimaal Vereist Eigen Vermogen.

Het Vereist Eigen Vermogen dient zodanig van omvang te zijn dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

De dekkinggraad van het fonds op basis van het FTK bedraagt eind 2013 124,7% (2012: 116,6%). De dekkinggraad is berekend volgens de volgende formule:

(Balanstotaal Activa -/- Ov. Techn. Voorz. -/- Ov. Voorz. -/- Ov. Schulden)

* 100%

Technische Voorzieningen

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als toereikend.

12.6. Technische voorzieningen

12.6.1. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

	2013	2012
Actieve deelnemers	53.306.963	56.828.094
Arbeidsongeschikte deelnemers	4.983.380	6.254.572
Gewezen deelnemers	37.193.987	39.043.535
Pensioentrekkenden	76.415.413	76.627.092
Netto voorziening pensioenverplichtingen	171.899.743	178.753.293
Excassovoorziening	2.984.915	3.104.469
Stand ultimo boekjaar	<u>174.884.658</u>	<u>181.857.762</u>

Het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Stand primo boekjaar	181.857.762	166.758.482
Pensioenopbouw	3.719.880	3.583.030
Indexering en overige toeslagen	(20.000)	0
Rentetoevoeging	5.245.767	5.214.259
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	(4.853.665)	(5.374.144)
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	(86.724)	(94.488)
Wijziging marktrente	(9.603.618)	9.921.822
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	(27.329)	487
Wijziging actuariële uitgangspunten	(618.121)	2.128.090
Overige mutaties	(729.294)	(279.776)
Stand ultimo boekjaar	<u>174.884.658</u>	<u>181.857.762</u>

De posten in de Mutatie van de voorziening voor pensioenverplichtingen (met uitzondering van de regels 'wijziging marktrente' en wijziging 'actuariële uitgangspunten') zijn gebaseerd op de grondslagen zoals die zijn omschreven in Bijlage I en III bij de verzekeringsovereenkomst. Deze grondslagen zijn:

- a. De rentevoet bedraagt 4% per jaar.
- b. De sterftekansen zijn ontleend aan de overlevingstafel Collectief 2003. Voor mannen wordt voor het ouderdomspensioen over de gehele duur rekening gehouden met 1 jaar leeftijdsverlaging; voor het partnerpensioen van de verzekerde man wordt rekening gehouden met 2 jaar leeftijdsverhoging tot de pensioendatum en vindt daarna geen leeftijdsaanpassing plaats; voor het partnerpensioen van de medeverzekerde man vindt over de gehele duur geen leeftijdsaanpassing plaats. Voor vrouwen wordt voor het ouderdomspensioen over de gehele duur rekening gehouden met 2 jaar leeftijdsverlaging; voor het partnerpensioen van de verzekerde vrouw wordt rekening gehouden met 2 jaar leeftijdsverhoging tot de pensioendatum en vindt daarna geen leeftijdsaanpassing plaats; voor het partnerpensioen van de medeverzekerde vrouw vindt over de gehele duur 1 jaar leeftijdsverlaging plaats.

- c. Het tarief voor weduwenpensioen en weduwnaarspensioen wordt berekend naar een uniform leeftijdsverschil van 3 jaar (leeftijd man minus leeftijd vrouw is 3).
In geval van een partnerschap waarbij beide partners van gelijk geslacht zijn, wordt voor de toepassing van het tarief aangenomen dat de medeverzekerde van het andere geslacht is dan zijn of haar werkelijke geslacht.
- d. De partnerfrequenties (inclusief huwelijkspartners en geregistreerde partners) voor verzekeringen met partnerdekking volgens het vijfde CRC-rapport worden gehanteerd.
De gehuwdheidsfrequenties (inclusief geregistreerde partners) voor verzekeringen zonder partnerdekking volgens het vijfde CRC-rapport worden gehanteerd.
De partner- en gehuwdheidsfrequentie op 65-jarige leeftijd wordt ten behoeve van het uitruikbaar partnerpensioen gelijkgesteld aan 1.
Na de datum van ingang van het ouderdompensioen geschiedt reservering van het uitruikbaar partnerpensioen volgens het systeem bepaalde partner.
- e. De netto premiereserve wordt verhoogd met een excassoreserve van 1,75% van de netto premiereserve.
- f. De schadevoorziening voor verzekerden met vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid is bepaald als de bruto koopsom voor het nog niet gefinancierde deel van de verzekeringen waarvoor vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid is ingegaan.

Met de regel 'Wijziging actuariële uitgangspunten' wordt, per saldo, alle daaraan voorafgaande mutaties omgerekend van de grondslagen vanuit de verzekeringsovereenkomst naar de sterftetafel die het fonds hanteert, waarbij de rekenrente 4% blijft. De sterftetekansen zijn ontleend aan de AG Prognosetafel 2012-2062, waarbij rekening is gehouden met ervaringssterfte door het toepassen van correctiefactoren op de sterftetekansen die Mercer heeft vastgesteld voor inkomensklasse "Midden". In 2012 is in deze regel tevens opgenomen de overstap, op 31 december, van de voorgaande sterftetafel AG 2010-2060, voor een bedrag van € 1.346.730.

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur, te weten de DNB zero couponrente. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente. Het per 31 december gehanteerde intrestpercentage bedraagt gemiddeld 2,75% (2012: 2,43%).

12.6.2. Korte omschrijving van de pensioenregeling

Het pensioenfonds verleent aanspraken op ouderdoms-, pre-, nabestaanden- en wezenpensioen. De aanspraken worden verkregen op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling.

De belangrijkste onderdelen van de regeling zijn:

- De pensioenleeftijd is 65 jaar.
- De opbouw van het ouderdompensioen bedraagt 2,15% van de pensioengrondslag per jaar.
- Het nabestaandenpensioen is met ingang van 2010 op risicobasis verzekerd en bedraagt 70% van het te bereiken ouderdompensioen.
- Het wezenpensioen bedraagt 14% van het te bereiken ouderdompensioen.
- De premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is gebaseerd op een 6 klassensysteem.
- Vervroegde ingang van de pensioendatum, variabele hoogte van de uitkeringen en deeltijdpensioening zijn mogelijk.
- De voorwaardelijke toeslagverlening van de actieve deelnemers is gebaseerd op de loonontwikkeling volgens de CAO Recreatie.
- De voorwaardelijke toeslagverlening van de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers is gebaseerd op de consumenten prijsindex (CPI, alle huishoudens), zoals vastgesteld door het CBS.

12.7. Overige schulden en overlopende passiva

12.7.1. Overige schulden

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Vooruitontvangen premies	66.122	66.344
Vooruitontvangen overgenomen pensioenverplichtingen	205.662	844
Nog te betalen overgedragen pensioenverplichtingen	251.129	1.948
Nog te betalen accountantskosten	38.855	44.969
Nog te betalen actuariskosten	19.053	16.235
Nog te betalen administratievergoeding	34.539	31.104
Nog te betalen advieskosten	14.217	7.125
Nog te betalen overige kosten	3.674	1.680
Stand ultimo boekjaar	<u>633.251</u>	<u>170.249</u>

12.8. Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

12.8.1. Geactiveerde overrente in gesepareerd beleggingsdepot

In het bij de verzekeraar aangehouden gesepareerde beleggingsdepot is sprake van een zogenaamde geactiveerde overrente. Het fonds kent deling in de in het depot behaalde overrendementen (verschil tussen behaald beleggingsrendement en benodigde intrest); positieve resultaten worden ten gunste van het fonds in rekening-courant geboekt.

Eventuele negatieve rendementen worden niet ten laste van het fonds gebracht, maar worden in het depot geactiveerd en verrekend met eventuele toekomstige positieve rendementen. De hoogte van de geactiveerde negatieve overrente bedraagt ultimo boekjaar nihil (ultimo 2012: € 3.302.912).

In de met de verzekeraar afgesloten verzekeringsovereenkomst is bepaald dat, indien het fonds de overeenkomst niet verlengt en de op de einddatum van de overeenkomst opgebouwde aanspraken achterlaat bij de verzekeraar, de op dat moment aanwezige negatieve overrente volledig ten laste van de verzekeraar zal komen.

12.8.2. Langlopende verplichtingen

In de per 1 januari 2010 ingegane verzekeringsovereenkomst is een zogenaamde Service Level Agreement (SLA) opgenomen. Dit betreft bepalingen omtrent de door de verzekeraar te verrichten werkzaamheden, alsmede de hieraan verbonden kostenvergoeding. De SLA heeft een looptijd gelijk aan de verzekeringsovereenkomst en loopt van 1 januari 2010 tot en met 31 december 2014.

13. Toelichting op de staat van baten en lasten

13.1. Premiebijdragen

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Werkgeversgedeelte	2.176.910	2.126.889
Werknemersgedeelte	2.174.411	2.117.782
VUT-premie	115.128	159.147
Totaal	4.466.449	4.403.818

De totale bijdrage van werkgevers en werknemers bedraagt 19,4% van de pensioengrondslag (2012: 19,4% van de pensioengrondslag). De kostendekkende premie wordt met ingang van 2012 alleen nog op basis van de werkelijk verschuldigde kosten (voor pensioenopbouw, pensioenuitvoering en garantievergoeding) vastgesteld. Dan blijkt het volgende:

	2013	2012
Kosten jaarlijkse pensioenopbouw	3.757.250	3.620.567
Af: Kosten voor Aanwending Spaar-VUT	(84.109)	0
Kosten pensioenuitvoering	804.631	805.725
Garantievergoeding	134.036	122.547
(vrijval excassokostenopslag)	(87.090)	(80.138)
Totaal kostendekkende premie	4.524.718	4.468.701

Op basis van bovenstaande blijkt dat de ontvangen premies onvoldoende zijn om de werkelijk verschuldigde kosten te financieren. Als de coopsommen voor uitruil van pensioen (2013: € 59.453) buiten beschouwing worden gelaten zijn de ontvangen premies in 2013 wel voldoende om de werkelijk verschuldigde kosten te financieren.

13.2. Baten uit verzekering

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Pensioenuitkeringen uit hoofde van verzekering *	4.853.582	5.374.018
Uitkering technische winstdeling **	505.139	172.952
Uitkering overrente gesepareerd beleggingsdepot ^	12.410.598	2.956.024
Totaal	17.769.319	8.502.994

Ad * Dit betreft de door de verzekeraar aan het fonds betaalde bedragen met betrekking tot de te verrichten uitkeringen. De van de verzekeraar ontvangen uitkeringen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Ouderdomspensioen	3.853.861	3.754.510
Prepensioen	322.932	238.700
Ongehuwdenpensioen	8.616	8.120
Nabestaandenpensioen	590.971	570.553
Wezenpensioen	6.458	7.457
Afkopen wegens gering pensioen	70.744	794.678
Uitkeringen uit hoofde van verzekering	4.853.582	5.374.018

Ad ** Het pensioenfonds heeft, conform lid 5 bijlage V van de verzekeringsovereenkomst, per 1 januari 2014 recht op uitkering van een positief technisch resultaat. Het fonds neemt een niet direct opeisbare vordering op ter grootte van de tussentijdse aandeel cumulatieve opgerente technische winst. De mutatie in deze vordering wordt als bate verantwoord.

Over boekjaar 2013 is een positief technisch resultaat behaald (ad € 716.760); het aandeel van het fonds in het cumulatief positieve resultaat bedraagt € 757.740. Hiermee komt de toename ten opzichte van voorgaand jaar op € 505.139.

Ad ^ Deze post is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Rendementstoewijzing vrij vermogen	5.325.239	2.876.997
Uitgekeerde overrente	6.968.060	0
Beheerkosten (inclusief omvangskorting)	101.360	87.332
Kosten Monitoring en UFIEO Rapportage	-8.366	-8.305
Correctie kosten Monitoring en UFIEO rapportage	24.305	0
Uitkering overrente gesepareerd beleggingsdepot	12.410.598	2.956.024

13.3. Overige baten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Interestbaten	287.651	254.589
Verrekening excassokosten	87.090	79.290
Ontvangen middelen SpaarVUT	99.171	0
Totaal	473.912	333.879

De interestbaten zijn toegelicht in paragraaf 13.10.

13.4. Pensioenuitkeringen

In totaal is uitgekeerd aan gepensioneerde deelnemers:

	2013	2012
Ouderdomspensioen	3.853.861	3.754.510
Prepensioen	322.932	238.700
Ongehuwdenpensioen	8.616	8.120
Nabestaandenpensioen	590.971	570.553
Wezenpensioen	6.458	7.457
Afkopen wegens gering pensioen	70.744	794.678
Totaal	4.853.582	5.374.018

13.5. Pensioenuitvoeringskosten

Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Kosten dienstverlening Sportfondsen Nederland	272.061	259.597
Adviseurkosten	71.599	58.355
Accountantskosten - controle jaarverslag en DNB-jaarstaten door KPMG	20.000	17.293
Accountantskosten - controle depotverslag door Ernst & Young Accountants LLP	8.250	15.189
Actuariskosten	17.314	20.702
Bestuurskosten	26.660	25.725
Administratiekostenopslag *	333.753	331.482
Administratiekostenvergoeding	18.615	22.255
Kosten aanvullende rapportages Aegon	6.996	25.154
Contributies	29.229	29.851
Bankkosten	154	123
Totaal	804.632	805.725

Ad * De administratiekostenopslag betreft de aan Aegon verschuldigde administratiekosten. Met ingang van 1 januari 2010 (nieuwe overeenkomst) worden deze kosten afzonderlijk (op basis van handelingentarief) in rekening gebracht.

13.6. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Hier volgt een toelichting op de verschillende componenten van de mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.

13.6.1. Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die in het boekjaar zijn toegekend.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Bruto premie	3.571.537	3.542.479
Bruto koopsommen	148.343	40.551
Totaal pensioenopbouw	3.719.880	3.583.030

13.6.2. Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de cao-index. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het pensioenfonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagverlening bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Toeslagverlening actieve en arbeidsongeschikte deelnemers	(20.000)	0
Totaal toeslagverlening	(20.000)	0

In 2013 is de opgenomen schatting voor het verwerken van de resterende achterstallige toeslagverlening van een aantal arbeidsongeschikte deelnemers verlaagd.

Per 1 januari 2013 heeft geen toeslagverlening plaatsgevonden; per 1 januari 2014 zal wel toeslagverlening plaatsvinden.

13.6.3. Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 4,0% (2012: 4,0%) voor een bedrag ad € 5.245.767 (2012 : € 5.214.259).

13.6.4. Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

De samenstelling kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Uitkeringen	(4.782.838)	(4.579.340)
Afkopen klein pensioen	(70.744)	(794.678)
Afkopen aan pensioenfonds	(83)	(126)
Totaal uitkeringen	(4.853.665)	(5.374.144)

13.6.5. Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

De onttrekking met betrekking tot het verslagjaar bedraagt € (86.724) (2012 € (94.488)).

13.6.6. Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente. Het per 31 december gehanteerde intrestpercentage bedraagt 2,75% (2012: 2,43%) en is afgeleid van de rentetermijnstructuur, zoals per 31 december 2013 door DNB is gepubliceerd.

De financiële gevolgen uit hoofde van de wijziging van de markttrente met betrekking tot het boekjaar bedraagt € (9.603.618) (2012: € 9.921.822).

13.6.7. Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder is opgenomen het saldo van de actuariële benodigde koopsommen voor overgenomen pensioenverplichtingen en de vrijval van de voorziening dat betrekking heeft op het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van overgedragen pensioenverplichtingen.

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Koopsom overgenomen waardeoverdracht	241.205	26.636
Afkoop overgedragen waardeoverdrachten	(268.534)	(26.149)
Totaal	(27.329)	487

13.6.8. Wijziging actuariële grondslagen

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Deze post houdt verband met de omrekening van de grondslagen vanuit de verzekeringsovereenkomst (Collectief 2003) naar de sterftetafel die het fonds hanteert, waarbij de rekenrente 4% blijft. Per 31 december 2011 hanteerde het fonds AG Generatietafel 2010-2060. Per 31 december 2012 is het fonds overgegaan op de nieuwe sterftetafel AG 2012-2062.

De omrekening als gevolg van de toepassing van de actuele rentetermijnstructuur in plaats van de rekenrente van 4% is opgenomen onder paragraaf 13.6.6.

	2013	2012
Verschil tafels Collectief 2003 – AG 2012-2062 (2012: AG 2010-2060)	(618.121)	781.360
Verzwarend van tafel AG 2010-2060 naar AG 2012-2062	0	1.346.730
Totaal	(618.121)	2.128.090

13.6.9. Overige mutaties

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Technisch resultaat op sterfte	(643.289)	(71.784)
Technisch resultaat op arbeidsongeschiktheid	(86.005)	(207.992)
Totaal	(729.294)	(279.776)

Onder resultaat op sterfte is tevens begrepen het resultaat op flexibilisering, en uitruil van pensioenrechten

13.7. Mutatie verzekeringsdeel technische voorzieningen

Het saldo kan als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Pensioenopbouw	(3.719.880)	(3.583.030)
Indexering en overige toeslagen	20.000	0
Rentetoevoeging	(5.245.767)	(5.214.259)
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	4.853.665	5.374.144
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	86.724	94.488
Wijziging marktrente	9.603.618	(9.921.822)
Wijziging uit hoofde van overdracht rechten	27.329	(487)
Wijziging actuariële uitgangspunten	618.121	(2.128.090)
Overige mutaties	729.294	279.776
Totaal	6.973.104	(15.099.280)

13.8. Kosten pensioenopbouw

Dit zijn de aan de verzekeringsmaatschappij afgedragen bruto premies en koopsommen. Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Bruto premie	3.608.990	3.580.065
Koopsom indexatie actieven en arbeidsongeschikten	(20.000)	0
Koopsom dienstverlating	1.562	41
Koopsom uitruil pensioen	59.453	11.670
Koopsom affinanciering	87.328	28.839
Afkopen aan het pensioenfonds	(83)	(48)
Garantiekosten	134.036	122.547
Totaal	3.871.286	3.743.114

De koopsom indexatie actieven en arbeidsongeschikten is in 2013 negatief. De opgenomen schatting voor het verwerken van de resterende achterstallige indexatie van een aantal arbeidsongeschikte deelnemers is verlaagd.

13.9. Saldo overdracht van rechten
Deze post kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Overgenomen pensioenverplichtingen	(261.956)	(38.680)
Kosten inkoop pensioenverplichtingen	241.205	26.458
Overgedragen pensioenverplichtingen	381.237	34.285
Baten vrijval pensioenverplichtingen	(268.535)	(26.149)
Totaal	91.951	(4.086)

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of de nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de uitdiensttredingsdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor inkoop van extra dienstjaren.

13.10. Intrestbaten en -lasten
Het totaal van de posten intrestbaten en intrestlasten kan als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Interest rekening courant verzekeraar	256.352	217.871
Interest rekening courant werkgever	31.299	36.718
Totaal interestbaten	287.651	254.589
Totaal interestlasten	0	0
Totaal saldo interestbaten en -lasten	287.651	254.589

13.11. Aantal personeelsleden
Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten worden doorbelast aan het fonds en vormen onderdeel van de post 'Dienstverlening Sportfondsen Nederland', zoals verantwoord onder de Pensioenuitvoeringskosten (zie hoofdstuk 13.5).

13.12. Verbonden partijen

Bestuur

Het algemeen bestuur is belast met het bepalen van het strategische kader van het fonds. Het strategische kader omvat het beleid inzake de omgang met lange termijn risico's, premie, toeslagverlening, beleggingen, dekkingsgraad en uitbesteding. Daarnaast houdt het algemeen bestuur toezicht op het dagelijks bestuur.

Het dagelijks bestuur is belast met het bepalen van het beleid van het fonds binnen het door het algemeen bestuur vastgestelde strategische kader.

De bezoldiging over het jaar 2013 voor het algemeen bestuur bedraagt € 14.505 (2012: € 14.593).

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het handelen van het bestuur en zijn beleidsvoering. De bezoldiging over het jaar 2013 voor de leden van het verantwoordingsorgaan tezamen bedraagt € 2.546 (2012: € 820).

Overige gegevens

14. Bestemming saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Voor het verslagjaar wordt voorgesteld het resultaat als volgt te bestemmen.

	2013
Mutatie Algemene Reserve	12.583.090
Mutatie Reserve technische winstdeling	505.139
Totaal bestemming van het resultaat	13.088.229

15. Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Sportfondsen Pensioenfonds te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het Minimaal Vereist Eigen Vermogen en het Vereist Eigen Vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Ik heb geconstateerd dat de verplichtingen van het pensioenfonds volledig zijn verzekerd door middel van een garantiecontract en dit betrokken in mijn oordeel.

De technische voorzieningen zijn, in overeenstemming met de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De vermogenspositie van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheid tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt is.

Amstelveen, 19 juni 2014

Drs. E.J.H.B. Koenders AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

16. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Het Bestuur van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening over 2013 van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en staat van baten en lasten over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het Bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het inrichten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Sportfondsen Pensioenfonds per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het Bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het Bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 19 juni 2014
KPMG Accountants N.V.

F.J.J. Glorie RA